

Næringsutvikling i Rana mot 2035 – fremtidsblikk som innspill til ny strategisk næringsplan

Innhold

Sammendrag	2
1 Bakgrunn og tilnærming til oppdraget	3
1.1 Bakgrunn og formål	3
1.2 Metode.....	3
1.2.1 Prosess.....	3
1.2.2 Bruk av kunstig intelligens (KI)	4
1.3 Datagrunnlag	4
1.3.1 Skriftlige kilder	4
1.3.2 Intervjuer	5
1.3.3 Workshop	5
2 Sentrale utviklingstrekk som påvirker næringsutvikling for Rana i et globalt, regionalt og lokalt perspektiv	6
2.1 Teknologi	6
2.2 Digitalisering og KI	7
2.3 Grønn omstilling	8
2.4 Energi	9
2.5 Sikkerhet	10
2.6 Demografi, kompetanse og kjønnsprofil.....	11
3 Fremtidsblikk: Hypoteser om forhold som påvirker næringsutvikling i Ranas frem mot 2035	13
3.1 Hypoteser om forhold som legger til rette for næringsutvikling	13
3.1.1 Et godt omdømme.....	13
3.1.2 Bolyst.....	14
3.1.3 Samarbeid	15
3.1.4 Flyplass	16
3.2 Noen områder hvor næringslivet i Rana kan ha gode utviklingsmuligheter	17
3.2.1 Ta vare på og videreutvikle eksisterende næringsliv.	17
3.2.2 Satsning på Forsvarsindustri i Rana.....	18
3.2.3 Havbruk	18
3.2.4 IKT	19
4 Oppsummering og tiltak.....	21
4.1 Oppsummering (SWOT)	21
4.2 Mulige tiltak og anbefalinger.....	22
5 Videre arbeid.....	24
6 Kildeliste	25
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	28

Sammendrag

Denne rapporten er utarbeidet som et fremtidsblikk til arbeidet med ny næringsplan for Rana kommune fram mot 2035. Kommunestyret har besluttet å revidere gjeldende næringsplan, basert på en erkjennelse av at kommunen har vært gjennom endringer av et slikt omfang at eksisterende plan ikke lenger gir tilstrekkelig retning for prioriteringer og ressursbruk. Rana Utvikling har på oppdrag fra kommunen ansvar for å lede planprosessen. Som del av forarbeidet har Rana Utvikling ønsket et eksternt, faglig blikk på næringsutviklingen i Rana, for å etablere et felles utgangspunkt for videre arbeid. Sopra Steria er engasjert for å levere dette grunnlaget.

Formålet med rapporten er delt. For det første er formålet å sammenstille og beskrive eksisterende kunnskap om utviklingstrekk som påvirker næringsutvikling i Rana, sett i et globalt, europeisk, nasjonalt, regionalt og lokalt perspektiv. For det andre er formålet å utvikle et sett med hypoteser om forhold som kan få betydning for næringsutviklingen framover, og som kan danne grunnlag for prioriteringer og videre strategisk arbeid i utviklingen av ny næringsplan. Rapporten har hovedvekt på det siste formålet, mens gjennomgangen av utviklingstrekk og kunnskapsgrunnlag er oppsummert på et overordnet nivå.

Rapporten er ikke ment å være en fullstendig analyse av alle forhold som vil påvirke næringsutviklingen i Rana, og den skal heller ikke forstås som et ferdig kunnskaps- eller beslutningsgrunnlag. Formålet er å gi Rana Utvikling, kommuneledelsen og øvrige involverte aktører et strukturert referansepunkt og et felles språk for videre diskusjon, involvering og prioritering i den pågående planprosessen. Rapporten må ses i sammenheng med den bredere prosessen med involvering av næringsliv, offentlig sektor og øvrige samfunnsaktører i arbeidet med ny næringsplan.

I analysen identifiseres seks overordnede utviklingstrekk som vurderes å ha betydning for næringsutviklingen i Rana fram mot 2035. Dette omfatter teknologi, digitalisering og kunstig intelligens, grønn omstilling, energi, sikkerhet samt demografi, kompetanse og kjønnsprofil. Utviklingstrekkene beskrives hver for seg og i sammenheng, med vekt på hvordan de påvirker etterspørsel etter varer og tjenester, kompetansebehov, verdikjeder og rammebetingelser for næringslivet. Analysen tar utgangspunkt i etablerte trender og eksisterende kunnskap, og har som formål å gi et overblikk over forhold som vil prege næringsutviklingen på ulike nivåer.

På grunnlag av gjennomgangen utvikles et sett med hypoteser om forhold som kan påvirke næringsutviklingen i Rana fram mot 2035. Hypotesene er todelt. Den ene delen omhandler samfunnsmessige og strukturelle forhold som legger til rette for næringsutvikling, herunder omdømme, bolyst, samarbeid mellom aktører og betydningen av ny flyplass. Den andre delen omhandler områder hvor næringslivet i Rana kan ha særskilte utviklingsmuligheter, blant annet gjennom videreutvikling av eksisterende næringsliv og mulige satsinger innen forsvarsindustri, havbruk og IKT. Hypotesene er ikke ment som etablerte sannheter eller endelige konklusjoner, men som strukturerte antakelser som kan testes, diskuteres og videreutvikles i det videre arbeidet med ny strategisk næringsplan

Rapporten avsluttes med en samlet oppsummering i form av en SWOT analyse og pekere for videre arbeid. Samlet gir rapporten et kunnskapsbasert og strukturert grunnlag som skal støtte Rana kommune og Rana Utvikling i arbeidet med å etablere retning, prioriteringer og fokusområder for næringsutviklingen fram mot 2035.

1 Bakgrunn og tilnærming til oppdraget

1.1 Bakgrunn og formål

Over mange tiår har næringslivet og industrien i Mo i Rana utviklet seg til å operere i internasjonal skala, med eksportrettet produksjon som plasserer Rana som Nord-Norges største fastlandseksportør. Mo Industripark er en av landets største industriparker, og har opparbeidet en ledende posisjon innen grønn industri og industriell symbiose. Rundt denne kjernen har det vokst fram en bred leverandørindustri som leverer på tvers av sektorer. Lokalt har det blitt gjennomført enorme investeringer, herunder ny flyplass og ny dypvannskai. Innsatsen og resultatene av strategisk næringsarbeid lokalt er unikt i forhold til størrelse og geografi.

For å sikre videre utvikling av næringslivet har Rana kommune besluttet å revidere sin gjeldende næringsplan. Vedtaket springer ut av erkjennelsen av at kommunen har vært gjennom endringer av et slikt omfang at eksisterende plan ikke lenger gir tilstrekkelig retning for prioriteringer og ressursbruk. Kommunestyret har vedtatt at revisjonen skal bygge på bred involvering av relevante aktører.

Rana Utvikling har på oppdrag fra kommunen ansvar for å lede planprosessen. Som del av forarbeidet ønsker Rana Utvikling et eksternt blikk på næringsutvikling i Rana, for å danne et felles faglig utgangspunkt for det videre arbeidet. Sopra Steria er engasjert for å levere et slikt grunnlag.

Formålet med oppdraget er å sammenstille og beskrive eksisterende kunnskap om utviklingstrekk som påvirker næringsutvikling i Rana, sett i et globalt, europeisk, nasjonalt, regionalt og lokalt perspektiv. For det andre er formålet å utvikle et sett med hypoteser om forhold som kan få betydning for næringsutviklingen framover, og som kan danne grunnlag for prioriteringer og videre strategisk arbeid i utviklingen av ny næringsplan. Rapporten har hovedvekt på det siste formålet.

Rapporten er ikke ment å være en fullstendig analyse av alle forhold som vil påvirke næringsutviklingen i Rana, og den skal heller ikke forstås som et ferdig kunnskaps- eller beslutningsgrunnlag. Formålet er å gi Rana Utvikling, kommuneledelsen og øvrige involverte aktører et strukturert referansepunkt og et felles språk for videre diskusjon, involvering og prioritering i den pågående planprosessen. Rapporten må ses i sammenheng med den bredere prosessen med involvering av næringsliv, offentlig sektor og øvrige samfunnsaktører i arbeidet med ny næringsplan.

Rapporten har fokus på utvikling av privat næringsliv, men det er naturlig å trekke inn offentlig sektor og muligheter det gir på visse områder. Også landbruk er et næringsområde med betydelig størrelse i Rana, men som er har fått et eget fokus i rapporten. Her er det imidlertid identifisert muligheter for å koble landbruk bedre til utvikling av reiselivsnæring og økende beredskapsbehov.

Ranas nærområder, eller region, inkluderer på grunn av geografi, transportårer og sikkerhetspolitikk også naturlig Sverige og til dels Finland. Så når vi omtaler region i denne rapporten vil dette også inkludere de nærmeste områdene i Sverige og Finland.

Rapporten ender i noen hypoteser for videre arbeid med næringsutvikling. Hypotesene er todelt: en del vil ha fokus på hvordan offentlig sektor kan legge til rette for næringsutvikling i privat næringsliv og den andre delen peker på noen eksplisitte industrier og områder som har større sannsynlighet enn andre til å lykkes, gitt de eksisterende rammebetingelser og trender. Hypotesene må ikke forstås som etablerte sannheter eller endelige konklusjoner, men som refleksjoner rundt forhold som påvirker næringsutvikling i Rana.

1.2 Metode

1.2.1 Prosess

Oppdraget er gjennomført i fire faser fra april til mai 2026.

Den første fasen var en oppstartsfase med formål å sikre felles forståelse og god progresjon i oppdraget. Sopra Steria og Rana Utvikling gjennomgikk mandat, leveranser og tidsplan i et oppstartsmøte 15. april 2026. Fasen avklarte roller, arbeidsform og videre møtepunkter. Rana Utvikling identifiserte relevante intervjuobjekter og workshopdeltagere, og bidro til å tilgjengeliggjøre eksisterende rapporter og analyser. Fasen resulterte i et endelig mandat, en ferdig intervjuguide og en liste over relevante rapporter og datakilder.

Den andre fasen var datainnsamling. Fasen besto av to parallelle spør. Det første var gjennomgang av eksisterende utredninger, rapporter og analyser om globale trender og nasjonale rammebetingelser som påvirker næringsutvikling i Rana. Det andre var gjennomføring av tre semistrukturerte intervjuer med sentrale aktører, med aktuelle intervjuobjekter.

Den tredje fasen var analysefasen. I denne fasen sammenstilte Sopra Steria funn fra skriftlige kilder og intervjuer, og gjorde en analyse av sentrale utviklingstrekk som påvirker næringsutvikling i Rana i et globalt, regionalt og lokalt perspektiv. Formålet med dette var å gi et «overblikk» over trender, og et «sideblikk» på hva som gjøres andre steder, som Rana kan måle seg mot.

På grunnlag av arbeidet der de skriftlige kildene ble sammenstilt, intervjuene som ble gjennomført og Sopra Sterias interne kompetanse, ble det utviklet et sett med hypoteser om forhold som påvirker Rana frem mot 2035. Hypotesene ble presentert og testet, samt revidert i en digital workshop med Rana utvikling.

Innspillene fra workshopen ble deretter benyttet for å ferdigstille den endelige rapporten i den fjerde fasen. I denne fasen ble det også utarbeidet en presentasjon. Rapporten ble sendt til Rana Utvikling for kvalitetssikring og gjennomlesing.

1.2.2 Bruk av kunstig intelligens (KI)

Bruk av kunstig intelligens i oppdraget ble avklart med Rana utvikling i oppstarten av prosjektet. Kunstig intelligens er brukt som et analytisk hjelpemiddel i oppdraget. KI er benyttet til å sammenstille og strukturere data fra anerkjente og offentlige skriftlige kilder, samt til å transkribere og bearbeide intervjuer. All bruk av KI er underlagt menneskelig kontroll. Konsulentene har kvalitetssikret alle KI-genererte sammenstillinger før de er lagt til grunn for analyser og vurderinger i rapporten. Ansvar for innhold og konklusjoner ligger fullt ut hos konsulentene.

Tilnærmingen følger Sopra Sterias interne retningslinjer for ansvarlig bruk av KI, der hensynet til kvalitet, etikk og databeskyttelse er overordnede krav. KI er i dette oppdraget et verktøy for å arbeide mer effektivt. Det erstatter ikke faglig skjønn eller analytisk vurdering.

1.3 Datagrunnlag

Rapporten har tre hovedkilder til informasjon. Dette er rapporter, analyser og dokumenter relevante for problemstillingen, informasjon fra de som kjenner området best gjennom intervjuer/workshop samt innsikt fra konsulentene i Sopra Steria.

1.3.1 Skriftlige kilder

Som beskrevet ble det benyttet en rekke rapporter og skriftlige kilder som grunnlag for å si noe samlet om utviklingstrekk som påvirker næringsutvikling i Rana, på globalt, nasjonalt/regionalt og lokalt nivå. Innledningsvis i arbeidet identifiserte Sopra Steria og Rana utvikling noen utvalgte rapporter og dokumenter som skulle være grunnlaget for å si noe om utviklingstrekk.

På globalt og europeisk nivå er analysen basert på fremtidsrapporter og strategiske rammeverk fra sentrale internasjonale institusjoner. IEA, WEF og OECD dekker til sammen sentrale utviklingstrekk innen energiomstilling, arbeidsmarked, kompetanse og regionale ulikheter. Fra EU-kommisjonen er det hentet politikkdokumenter som setter rammer for europeisk industriomstilling og grønn konkurransekraft, der Draghi-rapporten er den mest overordnede. De globale og europeiske kildene gir et bilde av hvilke strukturelle krefter som former rammebetingelsene for næringsutvikling i tiårene som kommer.

På nasjonalt nivå bygger analysen på offentlige utredninger, stortingsmeldinger og sektorstrategier som belyser norske rammebetingelser innen energi, sikkerhet, demografi og infrastruktur. På regionalt nivå er konjunktur- og næringslivsanalyser fra Nord-Norge og Norden lagt til grunn. På lokalt nivå er Rana kommunes egne plandokumenter kombinert med Indeks Rana 2025 (Utvikling i Rana, 2025) som er den primære kilden for

oppdatert statistikk om lokal næringsstruktur, sysselsetting og befolkningsutvikling. Kommunens perspektivanalyse og økonomiplan gir innsikt i kommunens egne prioriteringer og økonomiske rammebetingelser. De lokale kildene er særlig sentrale i analysens overblikk-del, der utviklingstrekk i Rana beskrives og vurderes opp mot regionale og nasjonale sammenligninger.

1.3.2 Intervjuer

For å innhente kvalitative perspektiver som de skriftlige kildene ikke fullt ut kan gi, ble det gjennomført noen få semistrukturerte intervjuer. Der rapporter og statistikk beskriver utviklingstrekk på aggregert nivå, gir intervjuene tilgang til vurderinger, erfaringer og strategiske resonnementer fra aktører med direkte kjennskap til lokale og regionale forhold. Intervjuene bidrar særlig til å nyansere og kontekstualisere funnene fra dokumentanalysen, og danner et sentralt grunnlag for hypoteseutviklingen i rapporten. Intervjuene ble gjennomført som semistrukturerte samtaler med sentrale aktører i og rundt Ranas næringsliv.

Det ble gjennomført 3 intervjuer for å innhente ulike perspektiver på næringsutvikling i Rana. Det var viktig at intervjuobjektene representerte en bredde i både område, kompetanse og kjønn for å få flest og best mulig perspektiver. Følgende personer har vært intervjuet i arbeidet med rapporten:

- Bjørn Ugedal – CEO, Mo industripark
- Stein Espen Bøe – Daglig leder SINTEF Helgeland/Styreleder Ranaregionens næringforening/Styreleder Kunnskapsparken Helgeland
- Marianne Steinmo – Professor og senterleder for Senter for industriell forretningsutvikling

Hvert intervju hadde en varighet på om lag én time og fulgte en felles intervjuguide. Guiden var strukturert rundt temaer som nærings- og sysselsettingsstruktur, strategiske styrker og svakheter, attraktivitet for unge og mulighetene som ligger i Ranas geografiske beliggenhet. Intervjuguiden som ble benyttet ligger i vedlegg 1.

Intervjuene er transkribert med støtte fra KI, med etterfølgende kvalitetssikring fra konsulentene. Funnene fra intervjuene presenteres ikke separat, men er integrert i analysene og hypotesene som løper gjennom rapporten.

1.3.3 Workshop

Det ble også gjennomført en digital workshop med ansatte og styremedlemmer i Rana Utvikling for å forsterke datagrunnlaget. Workshopen hadde to hensikter: Det første var å presentere funn fra dokumentanalysen og intervjuene, slik at deltagerne fikk et felles faglig utgangspunkt. Det andre var å diskutere og teste hypotesene om hvordan globale, nasjonale og regionale trender påvirker Ranas næringsmessige posisjon frem mot 2035. For et oppdrag som dette, der formålet er å gi et analytisk grunnlag for strategiske veivalg, er det av verdi å få vurdert og kvalitetssikret analysens retning.

Workshopen ble gjennomført digitalt 30. april 2026 og hadde en varighet på tre timer. Den digitale formen ble valgt for å sikre bred deltakelse uten geografiske begrensninger, og alle deltagere deltok fra hver sin PC for å legge til rette for individuell interaksjon i de digitale samarbeidsverktøyene. Hypotesene ble brukt som et strukturerende grep for å kanalisere diskusjonen mot konkrete veivalg og prioriteringer, fremfor en åpen samtale om utfordringer i sin alminnelighet.

Innspillene fra workshopen er ikke referert separat i rapporten, men er vurdert og integrert i den analytiske fremstillingen på samme måte som funn fra intervjuene. Workshopen fungerte dermed som et kvalitetssikringssteg for analysens retning, og bidro til å sikre at rapportens vurderinger er forankret i den virkeligheten Rana Utvikling selv erfarer.

2 Sentrale utviklingstrekk som påvirker næringsutvikling for Rana i et globalt, regionalt og lokalt perspektiv

I dette kapittelet pekes det på seks utviklingstrekk som er vurdert å ha betydning for næringsutvikling i Rana frem mot 2035: Teknologi, digitalisering og kunstig intelligens (KI), grønn omstilling, energi, sikkerhet samt demografi, kompetanse og kjønnsprofil. Samlet kan forhold innenfor disse utviklingstrekke påvirke på hvilke områder det vil være voksende etterspørsel etter varer og tjenester, hvilken kompetanse som vil bli kritisk fremover, hvilke verdikjeder som vil omformes og hvordan samfunnet ellers vil utvikles.

I rapporten skiller vi mellom utviklingstrekk som ofte omtales samlet: Teknologi og digitalisering behandles hver for seg fordi de virker på ulike nivåer. Teknologisk utvikling omfatter hvordan det kan være endringer i innovasjon og FoU som vil påvirke prosesser og produksjonsmetoder. Digitalisering og KI er isolert en såpass stor kraft, med så mange muligheter fremover at den må omtales eksplisitt. Tilsvarende skiller grønn omstilling og energi. Grønn omstilling beskriver en samfunnsmessig prosess der produksjon, forbruk og verdikjeder tilpasses krav om reduserte utslipp, sirkularitet og bærekraft, mens energi handler isolert om de fysiske forutsetningene for industriell aktivitet, herunder krafttilgang, nettkapasitet og mulige andre energibærere.

2.1 Teknologi

Teknologi er en strukturell driver for den enkelte virksomhet og næringsutvikling. Med teknologi mener vi her innovasjon, innovasjonstakt og FoU, som er med på å bestemme hvor raskt produktiviteten kan stige, hvilke nye verdikjeder som vokser fram, og hvilke etablerte næringer som mister konkurransekraft. Den tidligere italienske statsministeren Mario Draghi la i 2024 frem en rapport han hadde skrevet på oppdrag fra EU-kommisjonen. Rapporten, med navnet «The future of European competitiveness» peker på de store utfordringene som EU står ovenfor innenfor konkurranse og omstilling. Rapporten peker blant annet på et produktivitetsgap mellom EU og USA som særlig er drevet av digitalisering og den nye tech-industrien. (Draghi, 2024). Et sentralt funn er at Europa står fast i en statisk industriell struktur, og bruker eksempelet med at ingen europeisk virksomhet med markedsverdi over 100 milliarder euro er etablert fra grunnen de siste femti årene. Totalt peker Draghi-rapporten på at det vil kreve investeringer i størrelsesorden 750 til 800 milliarder euro årlig for å holde tritt med USA og Kina. Dersom produktivitetsgapet vedvarer, vil Europa miste terreng og ikke lenger kunne innta en ledende rolle innen teknologi og klimaomstilling, slik EU har som ambisjon.

Produktivitetsgapet Draghi beskriver, rammer også Norge som liten åpen økonomi, sterkt tilknyttet EU. På nasjonalt nivå legger Perspektivmeldingen 2024 til grunn at produktivitetsveksten på lang sikt særlig må komme som følge av teknologiske fremskritt og bruk av ny teknologi. (Meld. St. 31 (2023–2024)). Det samme poenget vises til i Industrimeldingen fra 2025. I denne løfter regjeringen frem deres industripolitiske hovedføringer: industrien skal være nyskapende og utviklende, og utnytte ny teknologi (Nærings- og fiskeridepartementet 2025). Perspektivmeldingen peker også på at forutsetninger for at velstandsutviklingen i Norge skal kunne fortsette er at å ta i bruk nye produksjonsmetoder, utvikle nye teknologier og fortsette globalt samarbeid og effektiv virkemiddelbruk. Perspektivmeldingen legger også til grunn at produktivitetsveksten vil holde seg lavere enn det historiske gjennomsnittet også fremover, men at anvendelse av og innovasjon i informasjonsteknologi, slik som videre digitalisering, KI og robotisering, kan bidra til å løfte produktiviteten og kvaliteten på det som produseres. I Regjeringens Nordområdestrategi blir teknologi- og industriutvikling koblet til både forsyningssikkerhet, forsvarsevne og bolyst. Det å henge med på teknologiutviklingen, og satse på næringer som tar innover seg de store teknologiske endringene som skjer vil derfor være viktig i flere perspektiv enn kun kommersielle hensyn (Utenriksdepartementet, 2025).

Føringene fra Industrimeldingen, Perspektivmeldingen og Nordområdestrategien får ulikt utslag i landsdelene. Rana-regionen er eksport- og industritung, med eksponering mot globale priser, kraftkostnader og valutakurser. Rana var i 2024 Nord-Norges største kommune målt i fastlandseksport med 7,7 milliarder kroner (KPB, 2025). For Rana har innovasjon og anvendelse av ny teknologi derfor vært helt nødvendig for å sikre produktivitet i industrien. Batteriselskapet Freyrs gigaetablering i Mo i Rana viser, på tross av at dette ikke gikk som ønsket, muligheten til å tiltrekke seg nye teknologi- og industrimiljøer.

Industrien i Rana har et svært stort avtrykk i samfunnet. Industriparken i Mo i Rana er en av landets største, og sysselsetter i overkant av 3000 personer. Industriparkens nærhet mellom mange bedrifter i felles infrastruktur, kortreist vannkraft og sirkulære verdikjeder i stor skala (gjenvinning av energi og materialer) samt at etableringer skjer på eksisterende næringsareal med små naturinngrep, gir fortrinn i den internasjonale konkurransen. Omsetningen til bedriftene i Mo Industripark sto i 2024 for 42 prosent av den totale omsetningen i kommunen.

Videre utgjorde bedriftene tilknyttet industriparken 35 prosent av sysselsetting i privat sektor og 46 prosent av samlet omsetning (KPB, 2025). Rapporten Index Rana dokumenterer at Rana som kommune også har bygget opp en betydelig leverandørindustri til havbruksnæringen, med rundt 50 bedrifter og en samlet omsetning mot havbruk på 925 millioner kroner i 2024. Det illustrerer at industriell kompetanse i Rana har funnet anvendelse på tvers av sektorer, og at teknologi handler vel så mye om å koble eksisterende kompetanse mot nye markeder som å introdusere helt nye teknologier. Lokal industriell kompetanse (produksjon, logistikk og IKT) har også bidratt til at oppbyggingen av de store statlige virksomhetene i Mo i Rana ble en suksess (eks. nasjonalbiblioteket). En viktig forutsetning for at Rana skal kunne fortsette å utnytte teknologiske fremskritt er utvikling som bygger videre på kompetansen som industrien allerede har. I lys av muligheten for at Trænabanken blir ett av områdene der Norge skal satse på eksponert havbruk, vil for eksempel en kobling av kompetansen fra industrien mot havbruk kunne være et område for næringsutvikling lokalt.

I tillegg er tilgang på risikokapital, markeder og relevante FoU-miljøer sentralt i arbeid med teknologi. I Stortingsmeldingen om gründere og oppstartsbedrifter vises det til at antallet oppstartsbedrifter med vekstpotensial var relativt likt i 2022 som i 2007. Den store veksten i antall oppstartsbedrifter med vekstpotensial ser ut til å være særlig konsentrert i de største byregionene, med Oslo i spissen (Meld. St. 6 (2024–2025)). Dette kan tyde på at det i mindre grad er tilgang på denne type tidligfase risikokapital utenfor de store byregionene.

Også graden av FoU lokalt er relevant. I en case-studie fra 2018, peker Steinmo m.fl. (2018) på at de undersøkte bedriftene i Mo Industripark har få koblinger til eksterne kunnskapsmiljøer, noe som gjør at innovasjonen i større grad drives gjennom en ingeniørbasert tilnærming enn ren forskningsbasert tilnærming. Sammenlignbare miljøer på Raufoss har i større grad forskningsbasert innovasjon (s. 221 og s. 231 til 234). Funnet støttes av evalueringen av Nordlands strategi for smart spesialisering. Rapporten peker på at problemstillingen ikke bare gjelder for Rana, men at Nordland som helhet har bygget tematiske innovasjonsmiljøer rundt prosessindustri, havbruk og energi, men at FoU-intensiteten i næringslivet ligger lavere enn landsgjennomsnittet (SINTEF & Nordlandsforskning, 2021). Et annet aspekt rundt manglende FoU lokalt er at industriaktørene i mindre grad lokalt har interesse av å drive FoU innenfor sine virksomheter. Dette kommer som følge av at virksomhetene i Rana i stor grad kun er profitsenter, og at FoU-innsatsen til virksomhetene først og fremst foregår andre steder.

Rana har bygget en industriell kompetansebase som gjør regionen eksportledende i Nord-Norge og anvendelig på tvers av sektorer. Det er også en begrenset tilgang til risikokapital både for tidligfase og videreutvikling utenfor de store byregionene, noe som reduserer potensialet for teknologidrevet vekst. Fram mot 2035 vil evnen til å styrke forskningsbasert innovasjon lokalt og sikre kapital til skalerbare miljøer (både nye og gamle) avgjøre om industriell kompetanse i Rana kan omsettes i ny verdiskaping i takt med omstillingen Draghi-rapporten og Perspektivmeldingen beskriver.

2.2 Digitalisering og KI

Digitalisering utgjør en av de mest vidtrekkende endringsprosessene i samfunnet siden den industrielle revolusjonen. Data, beregningskraft og algoritmer blir grunnstoff i verdiskapingen på linje med kapital, kompetanse, forretningsforståelse, markedstilgang og energi. KI representerer et eget taktskifte i denne utviklingen. Analytisk KI, eller maskinlæring, har i lang tid skapt verdi i næringslivet. Generativ KI beveger seg nå fra å ha vært i en eksperimentell fase til å være mer operativ i et bredt spekter av yrker og bransjer. I en rapport fra Goldman Sachs ble det i 2023 anslått at generativ KI kan påvirke rundt to tredjedeler av nåværende yrker i USA og Europa EU i varierende grad, og at betydelige mengder av arbeidsoppgaver i dag kan automatiseres (Goldman Sachs, 2023, s. 2 til 5). En rapport fra SØA i 2023 viser til at kunstig intelligens kan øke verdiskapingen i Norge med 2000 mrd. kroner samlet mot 2040 (SØA, 2023). Utviklingen av KI vil derfor ha store implikasjoner for innovasjon, produktivitet, og næringsutvikling, både globalt, nasjonalt og lokalt. Som eksempel vil bruk av KI være med på å senke kostnader og øke hurtigheten for produktutvikling.

Regjeringen la høsten 2024 fram Nasjonal digitaliseringsstrategi 2024–2030. I strategien setter regjeringen som mål at Norge skal bli verdens mest digitaliserte land innen 2030 (Kommunal- og distriktsdeparterementet, 2024). Dette skal skje gjennom både å styrke forutsetningene for digitaliseringen, men også øke innsatsen innenfor prioriterte områder som eksempelvis datadeling og datadreven innovasjon og mulighetene KI gir. Regjeringens satsning på digitalisering og KI har flere store satsinger. Norges forskningsråd skal for eksempel bruke én milliard kroner de neste fem årene til forskning på KI (Forskningsrådet, 2025). Norge er også med i to European Digital Innovation Hub (EDIH) fra EU med fokus på å utvikle næringslivet innenfor digitalisering. Digidir, gjennom KI Norge, legger også til rette for at statlige og private aktører skal bruke KI for økt produktivitet på en trygg måte.

Imidlertid er Norge i digitaliseringen avhengige av de store globale IT-leverandørene, innen både programvare, regnekraft, skylagring og KI-løsninger. Avhengigheten reiser spørsmål om nasjonal kontroll, og om vi må bli mer selvforsynt digitalt, og ha større digital egeevne og handlingsevne, særlig i offentlig sektor (VG, 2026). Det er ikke bare KI som utgjør digitalisering. Nordområdestrategien kobler også øvrig digital infrastruktur til sikkerhet og beredskap og peker på at fiber, mobil og bredbåndstjenester er forutsetninger både bosetting, ferdsel og næringsvirksomhet i nordområdene (Utenriksdepartementet, 2025).

Rana står midt i det som kan utvikle seg til et strukturelt skifte i næringsgrunnlaget. Kombinasjonen av vannkraft, industriell infrastruktur og fiberkapasitet gjør kommunen attraktiv for nye digitale næringer, som datasenteretablering rettet mot KI og skytjenester. Nordland Data AS planlegger et AI-datasenter på 3,5 til 5 milliarder kroner med byggestart i 2026. Dette vil, ifølge bedriften selv, sysselsette rundt 1000 årsverk i anleggsperioden og i overkant av 50 faste stillinger i drift (NRK, 2025). Tilsvarende kompetanse vil kreves når T1 Energy skal etablere seg i Mo i Rana. Etableringene kan gi grunnlag for tilleggsnæringer innen drift, bygg og installasjon og fysisk sikkerhet, men også gi muligheter for utvikling av nye type tilleggsnæringer.

I Rana er det også andre miljøer som arbeider innenfor digitalisering. Siemens, Goodtech, TietroEvry og Nordland Data er alle private aktører som jobber innenfor området. Fra offentlig side er Nasjonalbiblioteket, med base i Rana, som over tid har digitalisert Norges kultur- og skriftarv. De anvender nå dette også for å utvikle språkmodeller trent på norsk data. Videre finnes også miljøer innenfor kommunen, NAV og Skatteetaten som tilfører området kompetanse. Dette viser at det er betydelig bredde i aktørbildet innenfor digitalisering lokalt i Rana. Disse miljøene kan utnyttes for å sikre utvikling fremover.

Også kompetansemiljøene i norske universitet og høyskoler har stadig økt fokus på teknologi, digitalisering og KI. Handelshøgskolen Nord har etablert Senter for Industriell forretningsutvikling (SIF), med doktorgradsutdanning, og forskning på bl.a. innovasjon og teknologi. Samtidig vil nå informatikkstudiet i Rana legges ned som en heltidsutdanning, noe som vil være sårbart for kompetanseutviklingen i regionen. Det er nødvendig for lokalt næringsliv å jobbe for å ivareta lokal kompetanse, for at de skal kunne omstille seg mot mulighetene som digitalisering og spesielt KI gir, og sikre at de posisjonerer seg som leverandører eller tilleggsnæring til de nye næringene.

2.3 Grønn omstilling

Grønn omstilling omfatter endringer i energisystem, produksjonsteknologi og materialstrømmer. Formålet er lavere klimagassutslipp og høyere ressursproduktivitet. Omstillingen påvirker konkurranseforhold mellom land og regioner, prisdannelsen for kraft og råvarer, kapitalstrømmer og arbeidsdelingen mellom etablerte og nye industrier. For næringsutvikling endres både rammebetingelser og innhold i næringsvirksomheten. Internasjonalt er det Parisavtalens 1,5-gradersmål og EUs mål om klimanøytralitet i 2050 som setter en standard for hvordan grønn omstilling vil påvirke for fremtidens næringsutvikling, globalt, nasjonalt og lokalt.

EU har de siste årene beveget seg fra sektorvise klimavirkemidler mot en mer samlet industri- og klimastrategi. Eksempelvis peker Draghi-rapporten på at klimamål og konkurransevne må håndteres i fellesskap, ikke hver for seg. Rapporten anbefaler at ambisiøse klimamål kombineres med industripolitiske tiltak, slik at ikke klimaomstillingen i seg selv virker mot konkurransevne og vekst, (Draghi, 2024). Som et tiltak for å lette på reguleringer og krav knyttet til bærekraft, har EU lansert Omnibus som minsker rapporteringskrav, men opprettholder målsetninger om 2050 nøytralitetsmålet.

Kravene til grønn omstilling og reduksjon av klimagasser er preger naturlig nok også nasjonale mål om nærings- og industriutvikling. I Perspektivmeldingen pekes det på at raske og betydelige reduksjoner i globale utslipp av klimagasser vil akselerere omstillingen av verdensøkonomien og sette fart på utviklingen av ny utslippsfri teknologi som kan tas i bruk i Norge (Meld. St. 31 (2023-2024)). Norsk industri har utgangspunkt i at vi har ren og rimelig fornybar kraft tilgjengelig. Dette må utnyttes i den grønne omstillingen. Veikartet for grønt industriløft peker derfor ut syv innsatsområder som Norge bør satse på: hydrogen, havvind, batterier, CO₂-håndtering, prosessindustri, maritim industri og skog- og trenæringen (Nærings- og fiskeridepartementet, 2022). De syv innsatsområdene utvides i veikart 2.0 med manufacturing og solindustri (Nærings- og fiskeridepartementet, 2023). I Regjeringens industrimelding fra 2025 vises det til at regjeringens ambisjon er å legge til rette for at en lønnsom, høyproduktiv og bærekraftig industri kan utvikle seg i hele landet med god konkurransekraft innenfor lokale, nasjonale og globale markeder. Samtidig er det stadig en erkjennelse av at grønn omstilling og fokuset dette har nasjonalt er konjunkturdrevet. Fokuset temaet hadde for bare få år siden er nå erstattet med fokus på global usikkerhet og uro.

Satsingen i Norge forutsetter imidlertid tilgang på kraft i et omfang som ikke lenger er selvfølge. Global uro har, sammen med økt etterspørsel fra kraftintensiv ny teknologi bidratt til høyere stadig høyere kraftpriser. For at industrien i Norge skal være konkurransedyktig og ha nødvendig trygghet for fremtiden til å kunne ta investeringsbeslutninger, anbefalte Energikommisjonen fra 2023 et mål om at 40 TWh økt kraftproduksjon fra fornybar kraftproduksjon fra vannkraft, vindkraft, havvind og solkraft, og 20 TWh energieffektivisering innen 2030 (NOU 2023:3).

Nordland sto i 2024 for 13 prosent av norsk vannkraftproduksjon. Samtidig står kraftintensiv industri for en betydelig andel av eksporten i fylket (Index Nordland, 2025). Dette understreker hvordan tilgang på fornybar kraft er en forutsetning for Nordlands eksport, og at økt tilgang på fornybar kraft vil være med på å sikre verdiskapningen fremover. Klimagassutslippene fra Nordland har imidlertid stått stille de siste årene (EY, 2025). Dette kan tyde på at omstillingen regionalt går saktere enn nødvendig. Økt tilgjengelighet på grønn energi, som Energikommisjonen anbefalte, er derfor både en forutsetning for grønn omstilling, men også for ytterligere verdiskapning fra industrien.

I Rana har Mo Industripark har profilert seg som et senter for grønn prosessindustri og Rana kommune har vedtatt en visjon om å bli Norges grønne industrihovedstad (Rana utvikling, 2026). På tross av at kommunen rommer tung prosessindustri med høye CO₂-utslipp, baserer produksjonen seg på fornybar kraft, tilgjengelig areal og prosesskompetanse som europeiske grønne verdikjeder etterspør. Freyrs batterietablering var et svar på denne etterspørselen, og er noe Rana kan bygge videre på.

2.4 Energi

Norge har historisk hatt et betydelig overskudd av kraft og strøm, noe som over tid har formet både næringsstruktur og lokaliseringsmønstre for industrien. Tilgang på rimelig og stabil kraft har vært et sentralt konkurransefortrinn. De siste årene har imidlertid kraft og energi utviklet seg til å bli en kritisk innsatsfaktor. Næringslivet står overfor et tydelig taktskifte i etterspørselen etter stabil og stabil fornybar kraft. Teknologisk utvikling, regulering og innovasjon driver denne veksten videre, der KI, datasentre, batteriproduksjon, hydrogen, elektrifisering av transport og omlegging av prosessindustrien trekker i samme retning. Eksempelvis anslår Det internasjonale energibyrådet at globalt kraftforbruk fra datasentre vil mer enn doubles til 945 TWh innen 2030, noe som tilsvarer Japans samlede strømforbruk. Det er i all hovedsak utviklingen innen kunstig intelligens som ligger bak denne veksten (IEA, 2025).

Energi er imidlertid mer enn tilgang på strøm alene. Både Russlands invasjon av Ukraina og vedvarende uro i Midtøsten har gitt energispørsmålet en tydeligere sikkerhetspolitisk dimensjon. Russland og Iran benytter strategiske grep knyttet til energi som direkte påvirker tilbudssiden i energimarkedene, samtidig som etterspørselen i Europa øker. Dette bidrar til høyere energipriser, fokus på energireserver og prisstabilitet. I Draghi rapporten pekes det på at europeiske industrielle kraftpriser ligger to til tre ganger høyere enn i USA (Draghi, 2024). Norge er tett integrert i det europeiske energimarkedet gjennom utveksling av både strøm og gass via sjøkabler. Dermed berøres Norge direkte av utviklingen i Europa og verden forøvrig.

Statnett peker i sine analyser på at Norge fortsatt har et kraftoverskudd i et normalår, men anslår samtidig en forbruksvekst på mellom 6 og 30 TWh fram mot 2030. Denne veksten i etterspørselen understøttes i liten grad av tilsvarende økning i kraftproduksjonen. I Statnetts markedsanalyse mot 2030 fremgår det at veksten i norsk kraftproduksjon nærmest har stanset opp, med en samlet økning på kun 1 TWh de to siste årene. Videre vises det til at manglende prosjektmodenhet og lange konsesjonsprosesser begrenser muligheten for rask utbygging. Statnett legger derfor kun til grunn en produksjonsvekst på 4 TWh fram mot 2030 (Statnett, 2025a). Summen av alt dette er at Norge står overfor et klart redusert kraftoverskudd, samt økte priser og eller økt prisvolatilitet i årene som kommer.

Utfordringene i det norske energimarkedet handler imidlertid ikke bare om samlet kraftbalanse. Forutsetningen for næringsutvikling er også at næringslivet faktisk får tilgang til den kraften som produseres. Nettkapasiteten er allerede en betydelig flaskehals i flere produksjonsområder. Statnett viser til at store deler av nettkapasiteten er reservert, samtidig som modne prosjekter står i kø for tilknytning (Statnett, 2025b). Skal næringsutviklingen skje i tråd med nasjonale og regionale ambisjoner, forutsetter det betydelige investeringer i nettet. Slike tiltak er imidlertid tidkrevende og innebærer lange prosesser knyttet til konsesjon, ekspropriasjon og utbygging.

Nord Norge har tradisjonelt vært i en særstilling, med kraftoverskudd og lavere priser enn resten av landet. Dette overskuddet har vært en viktig årsak til at ny kraftkrevende virksomhet har etablert seg i regionen. I Statnetts områdeplan for Helgeland og Salten vises det imidlertid til at økt forbruk allerede fører til betydelige

nettbegrensninger, både internt i området og i overføringen inn til regionen. Områdeplanen advarer videre om at en sterk forbruksvekst uten tilsvarende ny kraftproduksjon kan endre kraftbalansen i Nord Norge, og bringe regionen i en situasjon lik resten av landet, kraftunderskudd innen 2030. Et slikt underskudd vil øke behovet for import av kraft og legge press på prisene (Statnett, 2025c).

Et økende kraftbehov og risiko for høyere energipriser vil få direkte konsekvenser for næringsutviklingen i Rana. Kommunen har i dag tilgang på vannkraft og et industriforbruk som historisk har gitt relativt stabil tilgang på energi. Samtidig viser nyere etableringsprosjekter at nettkapasitet nå er en begrensende faktor. T1 Energy har fått tildelt 50 MW til datasenterdrift, men står i kø for ytterligere 396 MW, mens Nordland Data planlegger et datasenter for kunstig intelligens med et anslått årlig forbruk på 350 GWh, men per i dag kun har fått tilgang til 40 MW (Rana.no, 2026; NRK, 2025). Parallelt vil eksisterende industri i kommunen ha behov for økt nettkapasitet for å kunne omstille og modernisere produksjonen i tråd med nye krav. Konkurransen om kraft og nettkapasitet står dermed mellom etablert prosessindustri i omstilling og nye kraftkrevende etableringer.

Utviklingen i kraftpris har gjort at debatten om kjernekraft har fått ny fart de senere år. Debatten vil fremover kunne være med å påvirke det politiske landskapet. Dersom flertallet endres vil dette naturlig være et område som vil prege næringsutviklingen, både nasjonalt, men også lokalt i Rana. Mo Industripark har for eksempel inngått en samarbeidsavtale med selskapet Norsk kjernekraft. Det er likevel lite trolig at kjernekraft vil være på plass før 2035, og således vil det i liten grad spille en rolle for næringsplanen som Rana nå utvikler. Det kan imidlertid være aktuelt å legge til rette for å bygge ut ny energi lokalt. Dette kan gjøres enten som utbygging av en egen lokal energiaksjon for lokalt næringsliv, eller som en del av en større energiutbygging i markedet gjennom vindkraft eller lignende.

Overskudd på energi og lave kraftpriser, sammenlignet med industriområder i Sør-Norge og kontinentaleuropeiske regioner, har tradisjonelt vært et viktig konkurransefortrinn for Rana. Dette fortrinnet er nå i ferd med å svekkes. Det vil være viktig for Rana å sikre at man lokalt har kompetanse på rammevilkår, grønn energi og insentiver i energimarkedet. Gjennom systematisk kompetansebygging vil aktører i Rana ha muligheter til å påvirke nasjonalt nivå, som er de som i størst grad bestemmer hvilken næringsvirksomhet som får tilgang til energi lokalt. Et effektivt påvirkningsarbeid vil imidlertid kreve at aktørene lokalt jobber systematisk sammen, gjennom eksempelvis en egen kraftallianse. På denne måten er det de mest toneangivende kreftene lokalt, som vil løfte og belyse utfordringene Rana står i.

2.5 Sikkerhet

Verden framstår mer usikker enn den gjorde for bare få år siden. Russlands invasjon av Ukraina i 2022 markerte et brudd med rammene som har formet europeisk sikkerhetspolitikk siden den kalde krigens slutt. Forholdet mellom stormaktene i verden preges av tilspisset konkurranse om militær, politisk, økonomisk og teknologisk makt (Forsvarsdepartementet, (2024)). Denne sikkerhetspolitiske utviklingen har hatt implikasjoner for både global og europeisk sikkerhetspolitikk. Et konkret eksempel er at Sverige og Finland, som tidligere har hatt lange tradisjoner for nøytralitet har gått inn som medlemmer i NATO. Samtidig har det blitt en debatt rundt amerikansk engasjement i europeisk forsvar. Som et svar på økt press fra USA, vedtok NATO på toppmøtet i Haag et mål om at medlemslandene skal bruke 5 prosent av BNP på forsvar innen 2035 (Forsvarsdepartementet, 2025). Samtidig er sikkerhetsspørsmålet blitt større enn bare hvilken militær kapasitet det enkelte land må inneha. I dag omfatter sikkerhet også forsyningssikkerhet, kritisk infrastruktur, cyber, rom og totalberedskap, der alle har implikasjoner for næringsutvikling.

Nordområdene har fått økt strategisk internasjonal betydning, både som følge av spenningsnivået mot Russland og av klimaendringene som gradvis endrer isforhold og øker tilgjengeligheten til Arktis (Forsvarsdepartementet, 2024)). Russland vil i lang tid være definerende for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik, og det er en erkennelse av at forholdet til Russland ikke vil normalisere seg og være ustabil i lang tid fremover. I Forsvarsløftet ble det derfor lagt opp til en historisk satsning på Forsvaret, med investering i nye fregatter, nye ubåter, styrket luftvern, etablering av tre brigader, utvidelse av Heimevernet og en økning i ansatte fram mot 2036 (Forsvarsdepartementet, 2024). I 2026 ble Forsvarsløftet ytterligere styrket, noe som understreker alvorligheten som Norge står ovenfor. Krigen i Ukraina har også demonstrert betydningen av en robust forsvarsindustri med evne til rask produksjonsøkning, som er i stand til å forsyne norsk og alliert forsvarssektor (Forsvarsdepartementet, 2024). En robust og skalerbar forsvarsindustri, med produksjon og verdikjeder innad i Norge vil være helt avgjørende for at både Forsvarsløftet skal kunne realiseres, men også for å kunne forsyne allierte land og Ukraina med nødvendige våpen.

Rana plasseres midt i dette landskapet. Utvidelsen av NATO mot nordøst har gitt Norge en utvidet rolle som både mottaks- og transittnasjon for allierte forsterkninger, der perspektivet på alliert mottak har dreid fra sør-nord til vest-øst (Birkemo & Jakobsen, 2024). Fra Mo i Rana er det veiforbindelse østover mot Umeå, som igjen via ferger er koblet til Vasa i Finland. Denne øst-vest korridoren gir et potensielt for økt samarbeid i regionen innen forsvar, men også innenfor andre områder innen næringsliv, akademisk og utdanning.

Ranas nærhet til Finland og Sverige, samt utbygging av ny dypvannskai, gjør at regionen er posisjonert til å være en del av veksten som kommer av den nye sikkerhetspolitiske situasjonen. En mulighetsstudie utført for Mo i Rana Havn konkluderer med at kommunen oppfyller kriterier for mottakssted når ny dypvannskai og ny flyplass står ferdig, og peker på Mo i Rana som potensiell nøkkelhavn for NATO-styrker i Nord-Norge (Hofftun Consulting, 2024). Ranas posisjon bekreftes ytterligere av at Ranafjorden pekes på som et tilleggsområde som kan sikre logistikk og redundans for alliert personell og materiell i en ny rapport fra FFI (Landgraff & Hemnes, 2026). Rollen Rana kan få som potensiell mottakshavn og transittområde kan generere varige oppdrag innen havnedrift, logistikk, bygg, sikring og vedlikehold.

Økning i Forsvarsindustrien vil også være et mulighetsrom for Rana. Sopra Steria pekte i en rapport fra 2025 på at Forsvarsindustrien vil ha etterspørsel etter metallurgiske produkter, komponenter og vedlikehold, noe som gir åpninger for industrielle miljøer med prosesskompetanse, stål- og metallbearbeiding og tung infrastruktur (Sopra Steria, 2025). Mo Industripark har flere av disse fortrinnene. Posisjonering inn mot forsvarsindustrien krever imidlertid sertifisering, sikkerhetsklarering og langsiktige leverandøravtaler, og konkurransen om kontraktene er hard.

2.6 Demografi, kompetanse og kjønnsprofil

Demografi er også en kraft i næringsutviklingen som sjeldent pekes på eksplisitt. Imidlertid vil endringer i befolkningens størrelse, alder og sammensetning virke inn på områder som bolyst, fraflytting, attrahering av ny kompetanse, innovasjon, boligmarked, utgifter og skatteinntekter. Demografiske mønstre har lange ledetider, og beveger seg over tiår. Dagens fødselstall, flyttemønstre og aldringsforløp vil få konsekvenser på både kort og lang sikt. Dette innebærer at næringsutviklingen fram mot 2035 skjer innenfor rammene som befolkningsstrukturen i dag allerede har skrevet ut.

På nasjonalt nivå er det særlig tre utviklingstrekk som påvirker grunnlaget for norsk arbeidsliv. For det første har fruktbarhetstallet falt til et historisk lavt nivå (SSB, 2024). Fra 2045 venter SSB fødselsunderskudd og videre befolkningsvekst vil etter det utelukkende drives av innvandring. Det andre nasjonale utviklingstrekket er en økende aldring på befolkning. I SSBs hovedalternativ for befolkningsframskriving vises det til at antall personer over 65 år vil passere antall personer under 20 år på starten av 2030-tallet. Det tredje trekket utviklingstrekket er sentralisering. Det har vært en betydelig befolkningsnedgang i distriktskommuner de siste 30 årene. Samtidig dokumenterer distriktsnæringsutvalget at arbeidsplassvekst i distriktene bare forklarer om lag 6 prosent av forskjellen i befolkningsutvikling mellom minst sentrale kommuner og landet som helhet (NOU 2020:15, (2020)). Dette betyr at det ikke er nye jobber alene som vil snu flyttestrømmene. De tre trekkene virker sammen og forsterker hverandre: færre barn gir mindre arbeidsstyrke, aldring øker forsørgelsesbyrden, og sentralisering fordeler belastningen ujevnt mellom landsdeler. De nasjonale mønstrene kommer også til syne i Nordland. I henhold til NAVs omverdensanalyse venter fylket en befolkningsvekst på bare 0,5 prosent fram til 2035, og gruppen over 67 år vil utgjøre om lag 25 prosent av befolkningen (NAV, 2025).

I tillegg er det norske arbeidsmarkedet gjennomgående kjønnsdelt. I offentlig sektor er 70 prosent av de sysselsatte kvinner, mens kvinneandelen i privat sektor er 37 prosent (NOU 2025:5, 2025). Det samme bildet kan sees i Nord-Norge. KBNN-analyser viser at kvinneandelen i nordnorsk industri, bergverk og bygg og anlegg ligger rundt 15 prosent (KBNN, 2020; KBNN, 2025a). En annen, litt mer oversett faktor, er at norske familier får barn senere enn før og flere får ikke så mange barn som de ønsker (NOU 2026:2, 2026). Perioden av livet hvor man ikke er i et parforhold eller er i et parforhold uten barn er altså lengre. I Rana kan dette være en forklaringsmodell: unge voksne flytter før de stifter familie. Dette er en faktor det kan være verdt å forstå mer grundig for å legge til rette for tiltak som bidrar til å øke etablering i Rana og slik hindre fraflytting og øke bolyst.

I Rana er en betydelig overvekt av «maskuline» arbeidsplasser innen industri, bygg og anlegg og bergverk, og et mindre utbygd privat tjeneste- og kunnskapsarbeidsmarked som tradisjonelt rekrutterer flere kvinner. KPB dokumenterer at jobbskaping i Rana fra 2019 til 2024 fordeler seg ti mot én i menns favør, med 360 nye jobber for menn og 36 for kvinner (KPB, 2025). Samtidig går utviklingen på utdannings utdanningsiden motsatt vei. I 2024 hadde 45,6 prosent av kvinnene og 24,9 prosent av mennene i Rana høyere utdanning (KPB, 2025). Dette illustrerer et gap mellom hvordan kompetansen bygges opp (hos kvinner), og hvor jobbene skapes (hos menn).

Samtidig er det en vekst i tjenester mot bedrifter og teknisk tjenesteyting, segmenter med høyere kompetansedensitet enn tradisjonell prosessindustri. Retningen åpner for spørsmål om hvorvidt teknologisk utvikling i industrien vil fortsette trenden om et kjønnsdelt arbeidsmarked, eller om automatisering og digitalisering over tid vil endre kompetanseprofilen på en måte som åpner industrien for et bredere rekrutteringsgrunnlag.

Utdanningstilbudet lokalt påvirker både kompetanseprofilen og flyttemønsteret i Rana. Utdanningsinstitusjonene har over tid innrettet seg mot industriens behov, og har levert på denne bestillingen. Det reiser et spørsmål om fagsammensetningen i kommunen ville sett annerledes ut dersom industrien hadde etterspurt annen kompetanse. Et nærliggende spørsmål er derfor om en bredere kompetanseetterspørsel også ville påvirket demografien og bosettingsmønsteret i kommunen.

Et annet viktig perspektiv innenfor demografi som påvirker næringsutvikling- og strukturer i Rana er «jobb for to-perspektivet». I dag er det uvanlig at par flytter for én karrieremulighet alene. Høyt utdanningsnivå og tilnærmet lik yrkesdeltakelse mellom kjønnene gjør at flytte- og bosettingsbeslutninger typisk krever at begge parter finner arbeid som samsvarer med utdanning og ambisjon. Et arbeidsmarked der «maskuline» yrker i privat sektor er dominerende kan over tid straffe rekruttering av par, og tilflytning til kommunen. For Rana kan dette bety at mangelen på bredde i kvinnedominerte eller kjønnsbalanserte arbeidsplasser også kan være med på å begrense evnen til å rekruttere mannlige arbeidstakere. Konklusjonen er uavhengig av forklaringsvariabel at tilflytting og rekruttering inn til Rana kan være krevende, og retningen fram mot 2035 avhenger av om næringslivet sammen med det offentlige evner å bygge en bredde i arbeidsmarkedet som gir grunnlag for at begge kjønn får et varig grunnlag for å bli boende i kommunen.

3 Fremtidsblikk: Hypoteser om forhold som påvirker næringsutvikling i Ranas frem mot 2035

I arbeidet med næringsutvikling er det lett å bli ivrig, og tenke at det nye og ukjente er det viktigste. Oppmerksomheten trekkes mot oppstartsbedrifter, store etableringer og spektakulære nye satsinger som kan gi rask vekst. En slik orientering undervurderer den reelle verdien av det som allerede finnes. Den mest verdifulle ressursen i Rana er imidlertid ikke det som potensielt kan komme, men en videreutvikling og av det næringslivet som er bygget opp over flere tiår.

Hypotesene som presenteres i det videre, er betraktninger som kan ha påvirkning på regionens utviklingsbane. De er ikke bekreftet eller verifisert, og må undersøkes nærmere før de legges til grunn for konkrete tiltak. Hensikten er å løfte fram mulige sammenhenger og forklaringsmodeller som kan kvalifiseres og verifiseres gjennom videre arbeid, herunder ytterligere datainnhenting, analyser og dialog med relevante aktører. Hypotesene må derfor leses som utgangspunkt for diskusjon og prioritering, ikke som ferdige konklusjoner.

Hypotesene er av to typer. Den første typen gjelder samfunnsmessige forhold som legger til rette for næringsutvikling. Disse omfatter aspekter som påvirker regionens evne til å tiltrekke seg investeringer, kompetanse og innbyggere, herunder omdømme, bolyst og samarbeidskapasitet. Den andre typen hypoteser peker på noen områder hvor næringslivet i Rana kan ha gode utviklingsmuligheter, herunder sektorer og satsinger der trender, kompetansegrunnlag eller markedsforhold peker i en retning som kan gi grunnlag for vekst. De to typene henger sammen. Samfunnsmessige forutsetninger setter rammer for hvilke konkrete satsinger som er gjennomførbare, og konkrete satsinger former i sin tur regionens omdømme, bolyst og samarbeidsstrukturer.

3.1 Hypoteser om forhold som legger til rette for næringsutvikling

Hypotesene som presenteres i det videre, er strukturert rundt fire områder som hver representerer en kritisk dimensjon i arbeidet med å legge til rette for næringsutvikling i Rana: omdømme, bolyst, samarbeid og flyplass. Omdømmeutfordringen handler om hvordan Mo i Rana og regionen oppfattes av både eksterne aktører utenfor kommunen og aktører innenfor kommunen, og hvilke konsekvenser dette får for evnen til å tiltrekke seg investeringer og kompetanse. Bolystutfordringen retter oppmerksomheten mot premisene for at mennesker velger å bo, bli og flytte til regionen, og dermed mot næringslivets tilgang på arbeidskraft. Samarbeid mellom næringsliv, kommune og FoU-miljøer adresserer den institusjonelle kapasiteten til å gjennomføre felles prosjekter og bygge kollektiv handlingsevne. Ny flyplass og reise behandles særskilt og samlet fordi prosjektet representerer en strukturell endring i regionens tilgjengelighet og dermed i forutsetningene for videre næringsutvikling, og mulighetene som reiseliv vil ha i regionen.

Hypotesene er formulert som testbare antakelser, ikke som ferdige konklusjoner. Hensikten er å etablere et grunnlag for videre prioritering og strategisk arbeid. Hver hypotese må vurderes etter relevans og styrken i underliggende evidens. Enkelte hypoteser er solid forankret i tilgjengelig kunnskapsgrunnlag, mens andre er formulert som åpne antakelser som krever ytterligere utredning før de kan legges til grunn for konkrete tiltak.

Skillevollen alpinesenter og idrettspark i Mo i Rana. Foto: Merkevarefoto, Build Up Helgeland/Visit Helgeland

3.1.1 Et godt omdømme

Investorer, etablerere og arbeidstakere fatter beslutninger under usikkerhet, og regionens omdømme er viktig for disse beslutningene. Et solid omdømme reduserer transaksjonskostnader ved etablering, senker terskelen for kapitaltilgang og styrker rekrutteringskraften. Et svekket omdømme har motsatt effekt og kan heve terskelen for næringsutvikling

I Rana er det flere omdømmeutfordringer som opptrer parallelt, og de virker gjensidig forsterkende. Omdømme dannes gjennom akkumulerte inntrykk, og en svakhet på ett område kan trekke ned vurderingen av regionen som helhet. Motsatt kan målrettet arbeid på flere områder samtidig gi en samlet effekt som er større

enn summen av delene. Hypotesene som følger, søker å adressere de mest sentrale omdømmeutfordringene Rana må håndtere for å sikre næringsutvikling fram mot 2035.

Hypoteser:

1. På tross av flere positive bidrag til næringsliv og samfunn, har tilbakeslaget etter Freyr svekket vekstforventningene og skapt et vakuum hos lokale virksomheter. Etterdønningene, herunder konflikt i eierkonstellasjoner i Mo Industripark preger fortsatt lokal beslutningsatferd og kan gjøre det krevende å mobilisere kapital og virksomheter for næringsutvikling. Effekten forsterkes av samtidig konjunktursvingninger og en usikker verden. På plussiden bidro Freyr-etableringen til mer lokalt samarbeid og kreative løsninger for inkludering, HR-nettverk, arbeid med omdømme og byutvikling mv.
2. Utfordringer knyttet til krafttilgang for nye etableringer har hatt en negativ påvirkning på hvordan eksterne investorer vurderer rammebetingelser i Rana. Dette er noe som aktørene i Rana må jobbe sammen om for å løse. Man må jobbe sammen, både omdømmemessig, men også rent energimessig for å sikre mer kraft og nettkapasitet.
3. Mye støy rundt endring av skole- og barnehagestruktur har gitt kommunen et negativt omdømme. Det skal ikke undervurderes hvor stor påvirkning dette har på barnefamilier som vurderer å flytte til regionen, men også unge som vurderer om de skal bli værende eller flytte ut. Og dette omdømmet påvirker bo og bilyst blant unge.
4. Kapasitet og logistikk i offentlig kommunikasjon (vei, bane, fly), samt erfarte sårbarheter i veinett og på rasutsatte strekninger svekker næringslivets forutsigbarhet og påvirker etableringsvilje.

3.1.2 Bolyst

Bolyst er en grunnleggende premisse for næringsutvikling. Næringslivets vekstevne avhenger også av tilgang på kvalifisert arbeidskraft, og denne tilgangen forutsetter at mennesker velger å bo, bli og flytte til regionen. I et arbeidsmarked der kompetanse kan være en knapp innsatsfaktor, konkurrerer regioner både om bedrifter og om mennesker. Bedriftene følger arbeidskraften, og arbeidskraften følger steds kvaliteten. Denne sammenhengen gjør bolyst til et strategisk anliggende for næringsutviklingen, ikke bare for samfunnsplanleggingen.

Gågate i Mo i Rana sentrum. Foto: Kristoffer Møllevik/Visit Helgeland

Bolyst er sammensatt og omfatter arbeidsmarkedets bredde og relevans, kvaliteten på offentlige tjenester, boligmarkedet, kultur- og fritidstilbud, sosiale møteplasser og naturkvaliteter. Det er ikke hver enkelt komponent alene som er avgjørende, men hvorvidt regionen tilbyr en helhet som matcher livssituasjonen til ulike innbyggergrupper. For unge i etableringsfasen veier karrieremuligheter og partners jobbutsikter tungt. For barnefamilier dominerer hensynet til oppvekstmiljø og tjenestetilbud. For studenter og nyutdannede er sosiale nettverk og tilhørighet ofte utslagsgivende for om utflytting blir permanent.

Hypoteser:

1. Mangelen på dybde og volum innenfor kunnskapsarbeidsplasser i Rana gjør arbeidsmarkedet mindre attraktivt. Dette fører til at det kan være krevende å beholde studenter og nyutdannede.
2. Arbeidsmarkedet i Rana er preget av små forhold. Kjennskap til hverandre og aktuelle kandidater kan føre til manglende utlysning av stillinger, noe som kan gi manglende synlighet til kompetansebehovet i regionen. Manglende synlighet til kompetansebehovet gir igjen lavere attraktivitet til arbeidsmarkedet og området.

3. Styrking av lokalt studietilbud gjennom samarbeid med FoU-aktører i regionen og universitetsmiljøene lokalt kan gjøre det mer attraktivt å bli værende i Rana, og øke sannsynligheten for at en større andel av årskullene også forblir i Rana etter endt utdanning.
4. Unge etablerer ikke familie i Rana i stor nok grad og det gjør at de flytter.
 - a. Rana har et kjønns- og sektordelt arbeidsmarked med få møteplasser. Dagens strukturer kan gjøre det vanskelig å rekruttere begge i et par, og mangelen på sosiale møteplasser reduserer sannsynligheten for at tilflyttere blir værende.
 - b. Det er for lite for kjønns mangfold på arbeidsplassene i Rana. Det bør jobbes for å øke andelen kvinner i prosessindustri eller menn i kunnskap/helse/offentlig administrasjon. Et mer kjønns mangfold på arbeidsplassene kan være med på å sikre flere familieetableringer i kommunen.
5. Rana lener seg i for stor grad på at naturkvaliteter er tilstrekkelig for å tiltrekke seg nye innbyggere. Naturkvalitet er ubetydelig dersom arbeidsmarkedet ikke tilbyr relevante karriereveier.
6. Mo i Rana er ikke tilrettelagt for den urbane innbyggeren som velger sykkel og kollektiv foran bil og i stor grad benytter seg av offentlige møteplasser. Lite attraktivt bysentrum og manglende sentrumsutvikling kan være et hinder for bolyst og et bidrag til fraflytting.
7. Blant det etablerte næringslivet i Rana er det for lite fokus på bolyst. Hos enkelte er det hyppig bruk av turnus og stor grad av midlertidighet av arbeidstagere. Dette gjør det vanskeligere å rekruttere fastboende. Næringslivet i Rana må erkjenne behovet, og jobbe sammen for å få flere faste innbyggere.
8. Rana har et fortrinn ved at de som studerer på Campus Helgeland vil ha en unik nærhet til yrkeslivet, både innen industri og helse. I forlengelsen av dette vil særlig unge nyutdannede sannsynligvis komme raskere i posisjoner med ansvar enn de kanskje vil gjøre i mer sentrale strøk.

3.1.3 Samarbeid

Samfunns- og næringsutviklingen i Rana styrkes ved et etablert samarbeid mellom næringsliv, kommune og forsknings- og utdanningsmiljøer. Dette samarbeidet har gitt tydelige utslag i Mo Industripark, der suksessen i stor grad kan tilskrives samhandling mellom aktørene, herunder felles utnyttelse av råstoff og restråstoff gjennom industriell symbiose. Den samme samarbeidsformen ligger til grunn for større utviklingsprosjekter regionen har realisert tidligere, og preger fortsatt arbeidet med å utvikle lokalsamfunnet og næringslivet i fellesskap. Dypvannskai og flyplass er konkrete eksempler på prosjekter der ulike aktører har spilt sammen for å løfte regionens infrastruktur. Freyr-prosessen illustrerer også samarbeidsevnen mellom næringsliv, kommune og FoU-miljøer, selv om utfallet av selve etableringen ble et annet enn forventet.

Teambuilding på vitensenteret i Nordland. Foto: Kristoffer Møllevik/Visit Helgeland

Videreutvikling av samarbeidet forutsetter relevante og konkrete prosjekter å samles om. Abstrakte samarbeidsstrukturer mister kraft uten et felles arbeidsobjekt, og erfaringen fra Rana viser at det er gjennom prosjektene aktørene bygger relasjoner, kompetanse og gjennomføringsevne. Samarbeidsfundamentet utgjør en strategisk ressurs som må videreutvikles for å sikre fremtidens næringsvirksomhet i regionen.

Hypoteser:

1. Økt samarbeid mellom FoU-aktørene i regionen kan gjøre det mer lønnsomt for industrien å satse på lokal FoU, og dermed kunne bidra til grad av lokal innovasjonsevne.
2. Det må jobbes for å sikre at de store industri- og næringsaktørene sammen bidrar til samfunnsutvikling – herunder jobber med bolyst og sentrumsutvikling. For å sikre at demografiutfordringene håndteres, vil det være viktig at aktørene jobber sammen i fellesskap. Det er en erkjennelse lokalt av at mange store aktører ikke har demografi, bolyst og tilflytting som fokus og er mer opptatt av å sikre sin egen kompetanse. Enkeltaktører legger derfor opp til pendling, brakkerigg eller nordsjøturnus som gjør det lett å pendle inn og ut av kommunen kun for å jobbe.
3. Rana utnytter ikke KI i industrien godt nok. Næringsliv, offentlig sektor og FoU i Rana må bygge kompetanse gjennom samarbeid med hverandre og eksterne fagmiljøer.

4. De store industriaktørene trenger sterke insentiver for å samarbeide. Insentiver oppnås dersom det også kan synliggjøres på bunnlinjen. Felles satsinger på metodikk for driftsforbedring (Lean) og systematisk leverandørutvikling er eksempler på områder der samarbeidet mellom enkeltaktører kan styrkes og raskt gi økt produktivitet.
5. Skal Rana lykkes på vekstområder for næringsutvikling er de avhengig av å samarbeide på næringsområder innen:
 - a. Sikkerhet og Forsvar: samarbeide for å oppnå virksomhetsspesifikke krav for å etablere seg i leverandørkjeden til Forsvarsindustrien, felles myndighetskontakt, øke kjennskap til tilgjengelig kapasitet.
 - b. Havbrukssektor: innovasjon av nye produkter og løsninger knyttet til eksponert havbruk og landbasert havbruk, lokale sikre verdikjeder og lokal redundans
 - c. Reiseliv: Samarbeid mellom offentlig sektor og næringsliv i regionen for å sikre utvikling av den type virksomhet som man ønsker å tilby, markedsføring, utnytte potensialet i flyplassen på riktig måte, myndighetskontakt for etablering av reiseruter, inkludert et offensivt arbeid med utvikling av flyruter
 - d. Industriell symbiose: Fortsette samarbeidet om sirkulære verdikjeder i industrien.
 - a. Energi: Næringslivet mangler en energiallianse som kan jobbe strukturert opp mot sentrale myndigheter rundt spørsmål om energi. I dag jobbes det for fragmentert, og lite strukturert. Det medfører manglende effekt og gjennomslag. Gjennom systematisk kompetansebygging i en energiallianse vil aktører i Rana også ha muligheter til å påvirke nasjonale og regionale aktører, som igjen kan være med på påvirke hvilken næringsvirksomhet som bør prioriteres.
 - e. Utdanning: Næringslivet må jobbe sammen for å sikre utdanningsløp lokalt. Dette vil være med på å styrke lokal kompetanse, som igjen både kan bidra til kompetanse i industrien, men også økt grad av FoU.

3.1.4 Flyplass og reiseliv

Ny flyplass i Mo i Rana representerer et av de største infrastrukturprosjektene i Ranas nyere historie og har vært en sentral ambisjon i regionens utviklingsarbeid over lang tid. Forventningene til prosjektet er høye, og flyplassen omtales gjennomgående som en fordel for videre vekst i næringslivet, for befolkningsutvikling og for regionens tilknytning til nasjonale og internasjonale markeder.

Reisetid og reisekostnader påvirker hvor bedrifter velger å lokalisere seg, hvor lett det er å rekruttere kompetanse på tvers av geografi, og hvor attraktiv en region fremstår for besøkende, kunder og samarbeidspartnere. For perifere regioner får luftfart en særlig tyngde, ettersom alternativene ofte innebærer betydelig lengre reisetid. En flyplass i seg selv vil antageligvis ikke automatisk skape næringsutvikling alene. Verdien ligger i hvordan tilgjengelighetsgevinsten omsettes til konkrete fortrinn for næringsliv, arbeidsmarked og bosetting.

Bygging av ny flyplass i Mo i Rana. Foto: Hedda Hiller/Avinor

Hypoteser:

1. Det er en stor optimisme rundt muligheter som ny flyplass kan gi. Den næringsøkonomiske avkastningen av flyplassen avhenger av systematisk rutearbeid og at næringslivet utnytter de mulighetene som ny flyplass kan gi.
2. Ny flyplass gir nye forutsetninger for å øke kapasitet i hoteller og andre reiselivsbedrifter, utvikle reise mål og tiltrekke seg både turister og arrangementer.
3. Ny flyplass gir også muligheter for utvikling av industri på området rundt flyplassen. Dette kan eksempelvis være innen lagring, bilutleie, hotell og turisme.
4. Uten samtidig styrking av annen infrastruktur, vil tilgjengelighetsgevinsten av ny flyplass bare delvis omsettes i vekst.

5. Ny flyplass vil styrke eksisterende næringsliv gjennom å gi et mer stabilt tilbud og lettere å planlegge for reiser, besøk og møter. Samme effekt vil gjøre det mer attraktivt å bo i Rana og regionen rundt.
6. Ny flyplass kan bidra til å posisjonere Mo i Rana og Helgeland innenfor reiseliv. Særlig i det å være en HUB og som et knutepunkt mellom flyankomst og videre reise på Helgeland og/eller inn og mot Sverige. Dette kan gi økte muligheter for overnatting i «hver ende», leiebilmarked, guide-virksomhet og servering (matkultur).
7. Ny flyplass med flere ruter vil gjøre det lettere for arbeidskraft å midlertidig pendle inn til regionen. Dette kan være en utfordring med tanke på tilflytting, bolyst og stedsutvikling.

3.2 Noen områder hvor næringslivet i Rana kan ha gode utviklingsmuligheter

Strategisk næringsutvikling forutsetter at ressurser konsentreres om områder der utviklingstrekk peker i samme retning som regionens forutsetninger. Globale, europeiske og nasjonale trender setter rammer for hvilke næringer som vil møte voksende etterspørsel, hvilke teknologier som vil få betydning, og hvilke verdikjeder som vil omformes i årene fram mot 2035. Skjerpet sikkerhetspolitisk situasjon, grønn omstilling, digitalisering, demografiske endringer og økt fokus på forsyningssikkerhet er blant de drivkreftene som virker bestemmende på næringslivets utviklingsrom. Regioner som lykkes med å posisjonere seg i skjæringspunktet mellom egne fortrinn og disse trendene, vil ha bedre forutsetninger for langsiktig verdiskaping enn regioner som arbeider på tvers av dem.

Rana har en næringsstruktur og en kompetansebase som gir utgangspunkt for å treffe flere av de sentrale utviklingstrekkene. Tung prosessindustriell kompetanse, Nord-Norges største klynge av verksteder og teknologibedrifter eksisterende industrielle symbioser, beliggenhet i nordområdene, tilgang på kraft, areal og infrastruktur, samt et etablert FoU-miljø, utgjør et fundament som kan settes i arbeid på flere områder samtidig. Områdene som drøftes i det videre, er identifisert ut fra en vurdering av hvor regionens fortrinn møter trender med tydelig retning.

Hypotesene knyttet til hvert område er ikke uttømmende, og de er ikke ferdig vurdert mot full markedsmessig og teknologisk informasjon. Hensikten er å peke ut satsinger der sannsynligheten for å lykkes vurderes som høyere enn for andre alternativer, og som kan kvalifiseres gjennom videre analyse og dialog med næringsliv, FoU-miljøer og offentlige aktører.

3.2.1 Videreutvikle eksisterende næringsliv

Eksisterende virksomheter representerer tår med oppbygd kompetanse, kapital, kunderelasjoner og infrastruktur, og utgjør den mest verdifulle ressursen i arbeidet med fremtidens næringsutvikling. Tap av eksisterende arbeidsplasser er vanskeligere å kompensere for enn etablering av tilsvarende nye, både fordi kompetansen forsvinner ut av regionen og fordi nettverkseffektene mellom aktørene svekkes. Videreutvikling av eksisterende næringsliv må derfor være en del av strategien. Dette vil imidlertid kreve av en næringslivet selv, og bedriftene selv er med på dette. Det er i dag en utfordring at enkelte bedrifter, særlig i industrien, i mindre grad er opptatt av utvikling. En for defensiv holdning, ved kun å ivareta eksisterende næringsliv vil kunne føre til at regionen og industrien faller akterut og ikke klarer å være konkurransedyktig fremover.

Utvikling bør i første omgang rettes mot områder som tangerer eksisterende virksomhet. Næringer som bygger på samme kompetansebase, samme infrastruktur eller samme verdikjeder som dagens industri, har lavere etableringsterskel og høyere sannsynlighet for å lykkes enn satsinger som krever helt nye forutsetninger. Tilstøtende områder representerer naturlige utvidelser av regionens eksisterende fortrinn og styrker samtidig grunnlaget for de etablerte aktørene gjennom bredere leverandørmiljøer, økt kompetansetilfang og nye samarbeidsmuligheter.

Rana må også utnytte mulighetene som de store infrastrukturprosjektene ny dypvannskai og ny flyplass gir. Begge gir kommunen bedre logistikkmuligheter, og dermed også økt tilgang til nye markeder, nye leverandørkjeder og potensiell ny arbeidskraft. Gevinsten avhenger imidlertid av hvordan industrien og øvrig næringsliv klarer å utnytte mulighetene flyplass og dypvannskai gir. Dersom kommunen lykkes med å koble infrastrukturinvesteringene til konkrete behov i det etablerte næringslivet, styrkes grunnlaget for at effekten av infrastrukturen også kan tas ut.

Forutsetningen for å sikre utvikling på det eksisterende er at næringslivet, myndigheter, FOU og andre hjelpere i regionen har oversikt over hva som faktisk skjer i andre selskaper. Mange utviklingsprosjekter, investeringsplaner og teknologiske endringer foregår parallelt uten at aktørene har tilstrekkelig kjennskap til hverandres aktiviteter.

Systematisk kartlegging og synliggjøring av pågående utvikling i regionen kan avdekke sammenfall og muligheter som ellers ville forblitt utnyttet. Et slikt arbeid forutsetter en kultur for åpen innovasjon, der virksomheter deler informasjon om utviklingsplaner i den hensikt å identifisere lokale synergier. Konkrete arenaer der bedrifter presenterer planer og prosjekter for hverandre, kan tjene som virkemiddel for å bygge denne kulturen. Slike samlinger gir grunnlag for at investeringer kan koordineres, leverandørrelasjoner kan etableres tidlig, og at eksisterende aktører kan posisjonere seg i nye verdikjeder før beslutninger låses andre steder.

3.2.2 Satsning på Forsvarsindustri i Rana

Rana har et utnyttet potensial for å posisjonere seg som lokasjon for norsk forsvarsindustri. Hypotesen er at en aktiv satsning på forsvarsindustri kan gi vesentlige bidrag til regional verdiskaping fram mot 2035. Hypotesen bygger på sammenfallet mellom Ranas industrielle fortrinn og en kraftig vekst i etterspørselen etter forsvarsmateriell, drevet av en endret sikkerhetspolitisk situasjon i Europa og Norges nærområder.

Etterspørselsbildet etter forsvarsindustrielle varer har endret seg fundamentalt de siste 5 årene. Russlands invasjon av Ukraina, svensk og finsk NATO-medlemskap og økt usikkerhet rundt det transatlantiske samarbeidet har utløst historiske vekstplaner i norsk og europeisk forsvarsindustri. Stortinget har vedtatt en enorm økning i forsvarsbudsjettene fram til 2036, og EU har lagt opp til å mobilisere over 800 milliarder euro til forsvarsformål. Regjeringens veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien peker eksplisitt på at nedskaleringen i norsk produksjonskapasitet må snus, og at både små og store underleverandører omfattes av satsingen. Dette skaper et marked med høy og langsiktig etterspørsel der nye lokasjoner og leverandører kan posisjonere seg.

Ranas industrielle grunnlag treffer flere av de sentrale kravene forsvarsindustrien stiller. Mo Industripark er en av landets største industriparker, med over 100 bedrifter, betydelig kraftproduksjon fra fornybare kilder, Nord-Norges største verkstedklynge og et godt utbygd transportnettverk bestående av jernbane, to europaveier, dypvannskai og ny flyplass under utvikling. Kombinasjonen av prosessindustriell kompetanse, mekanisk produksjon og et FoU-miljø representerer det samme fundamentet som ligger til grunn for de etablerte forsvarsindustrielle klyngene på Kongsberg og Raufoss. Kompetansen og ressursene som er i Rana i dag er også sammenfallende med behovene som forsvarsindustrien har. For å utnytte mulighetene må det bygges videre på mulighetene for produksjon av dual use-teknologi innenfor områdene som Rana har fortrinn på.

Beliggenheten gir Rana en strategisk dimensjon utover de rent industrielle fortrinnene. Nordområdene har fått økt strategisk betydning etter svensk og finsk NATO-medlemskap, og Forsvarets langtidspan signaliserer betydelig økt aktivitet og investering i de nordlige fylkene. Rana ligger sentralt mellom Trøndelag og Narvik/ Indre Troms, har grenseforbindelse østover mot Sverige via E12, og vurderes som egnet mottakssted for allierte forsterkninger. På svensk side har det vært diskutert muligheter for å jobbe for å koble på jernbanen fra Storuman til Nordlandsbanen, dette i et dual-use perspektiv. Forsvarskommisjonen og Totalberedskapskommisjonen peker begge på behovet for tettere samarbeid mellom myndigheter og næringsliv i nord, og på at industriell kapasitet i regionen utgjør en del av den nasjonale forsyningssikkerheten og totalforsvaret. I tillegg vil en ny dypvannskai gjøre det mulig for Mo i Rana å posisjonere seg som et sted for vertslandsstøtte for NATO, i tillegg til de mer etablerte stedene i Trondheim og Narvik. Kommune og region har også et betydelig landbruk som kan bidra til å styrke totalberedskapen.

3.2.3 Havbruk

Hypotesen er at Rana kan posisjonere seg som leverandør- og servicebase for en voksende havbruksnæring, særlig fordi næringen er i endring og får nye behov basert på havbruk til havs og på land. En slik posisjonering kan gi vesentlige bidrag til regional verdiskaping fram mot 2035. Hypotesen bygger på sammenfallet mellom Ranas industrielle kompetanse og de teknologiske kravene som særlig utviklingen av eksponert havbruk vil stille.

Havbruksnæringen er en betydelig bidragsyter til verdiskapingen i Nord-Norge. Næringen er preget av en sterk innovasjonsevne for å håndtere komplekse biologiske utfordringer. Næringen er nå i en utvikling der den både orienterer seg innover mot landbaserte RAS-anlegg og utover mot mer eksponerte lokaliteter. DNV har pekt ut Trænanabanken utenfor Helgeland som ett av områdene egnet for havbruk til havs i Norge. Oslo Economics (2025) anslår at gradvis utbygging, med en årlig produksjon på 180 000 tonn i 2040, kan gi om lag 15 milliarder kroner i eksportinntekter og over 1 000 årsverk i drift. Rapporten påpeker at det tekniske potensialet for produksjon antakelig er omtrent dobbelt så høyt, men at kapasiteten i underliggende verdikjeder begrenser realiserbar produksjon. Den industrielle verdikjeden i Rana kan være av avgjørende betydning for en realisering av havbruk til havs.

Rana har en leverandørindustri som har spesialisert seg på områder havbruk til havs i fremtiden vil etterspørre: prosess, metallforedling og tjenester knyttet til kompliserte industrilegg. Sammenlignet med rene oppdrettskommuner har Rana et fortrinn i fagmiljø og industriell skala. I 2024 leverte bedrifter i Rana produkter og tjenester til havbruksnæringen for nær 1 mrd. kroner med en sysselsettingseffekt på nærmere 400 årsverk (Indeks Rana, 2025). Mulighetene for Rana er derfor først og fremst knyttet til posisjonering som leverandør- og servicebase for havbruksindustrien. Det vil imidlertid kreve aktiv posisjonering mot industrien og en satsing fra næringslivet. Det må jobbes aktivt lokalt for å øke interessen og skape bevissthet hos de etablerte produsentene og leverandørene i havbruksnæringene på hva næringslivet i Rana faktisk kan levere. Dette kan gjøres gjennom eksempelvis å etablere en lokal/regional havbruksklynge. Vurderingen er at uten aktiv koordinering med oppdrettselskaper og teknologileverandører vil andre regioner som Trøndelag og Møre og Romsdal overta leverandørrollen som naturlig hører til Helgeland.

Leverandørrollen mot havbruk til havs bygger videre på prosessindustriell kompetanse og mekanisk produksjon som allerede utgjør kjernen i Mo Industripark og vil tilføre kunnskapsintensive arbeidsplasser innen ingeniørfag, automasjon og driftsteknikk, som kan bidra til å motvirke det kjønns- og sektordelte arbeidsmarkedet identifisert som en bolystutfordring. Realisering forutsetter imidlertid samarbeid mellom næringsliv, FoU-miljøer som SINTEF Helgeland og Nord universitet, og offentlige aktører, og bygger dermed videre på det samarbeidsfundamentet som er identifisert som en sentral ressurs i regionen.

3.2.4 IKT

Hypotesen er at Rana har grunnlag for å bygge et samlet IKT-miljø som i større grad samler miljøer innen operasjonell teknologi (OT) fra industri og IT fra andre virksomheter. En strukturert satsing på dette området vil styrke både eksisterende næringsliv og åpne for nye næringer. Hypotesen forutsetter at IKT i Rana ikke utvikles som en isolert sektor, men kobles til øvrig næringsliv og både statlig og kommunal sektor.

Et første spor kan være videreutvikling av leverandører knyttet til eksisterende industrielle teknologileverandører i regionen, som Tietoevry, Siemens og Goodtech. Et leverandørutviklingsprogram der storindustrien åpner opp om sine behov og deler av sin kompetanse, mens lokale aktører bygger kapasitet for å levere tilbake, kan gi en strukturert vei inn i markedet for lokale aktører. Forutsetningen er sammenfallende interesser mellom storindustri og leverandører, og at programmet bygger på reelle innkjøpsbehov framfor på ambisjon alene. Et slikt program kan og åpne for flere muligheter for mindre og nystartede aktører med stort fokus på innovasjon.

Et andre spor handler om datasenterindustrien. Det har vært en rekke datasenteraktører som har henvendt seg til Rana vedrørende mulig etablering lokalt. For at dette skal være relevant nærings-satsing framover er det viktig at gevinstene må være mer enn kun tjenestene til selve bygget. Hypotesen er at lokal tilstedeværelse av datasenter åpner for FoU-aktivitet, industriell utnyttelse av restvarme og utvikling av tjenester for aktører i fysisk nærhet. Rana bør utfordre alle datasenteraktører på hvordan de vil bemanne et slik senter og hvilke roller denne bemanningen skal ha. Utvikling er mer interessant enn enkelt vedlikehold. Uten en bevisst, vil datasentrene i hovedsak generere kortsiktige ringvirkninger byggefasen, og i mindre grad bygge varig gevinster.

Et tredje spor er sammenkobling av IKT-kompetansen i statlig sektor (NAV, Nasjonalbiblioteket og Skatteetaten), kommune, utdanningssektor og industrien til et samlet miljø som dekker både operasjonell teknologi og IT. Skillet mellom IT og OT viskes ut etter hvert som industrielle anlegg digitaliseres, og et samlet fagmiljø kan utgjøre et fortrinn for regionen. Offentlig sektor representerer både en betydelig arbeidsgiver innen IKT og en arena for utvikling av nye løsninger innen helse, utdanning og tjenester, og kan dermed bidra til volum og bredde i fagmiljøet. De kompetansetunge IKT-baserte statlige virksomhetene i Mo i Rana har ca. 1000 ansatte og bidrar til bredde og dybde i det lokale arbeidsmarkedet.

Et fjerde spor gjelder kunstig intelligens, KI. Rana har etablert lokal KI-kompetanse, men dette må nok i større grad kobles på miljøer utenfra. Aktuelle miljøer er UiT, NTNU og Universitetet i Umeå, eventuelt supplert med andre nordiske fagmiljøer. Strukturert samarbeid med disse aktørene gir tilgang til kompetanse uten at regionen må bygge alt selv. Det åpner samtidig for at lokale problemstillinger fra industri og offentlig sektor kan tjene som case innen FoU prosjekter. Den østlige aksene mot Sverige er særlig relevant, både fordi geografisk nærhet senker terskelen for samarbeid, og fordi grenseregionalt samarbeid kan utløse finansieringsmuligheter som rene nasjonale prosjekter ikke har tilgang til.

En IKT-satsing støtter samtidig opp under flere av de øvrige hypotesene for regional næringsutvikling. Operasjonell teknologi og industriell IT bygger direkte på den prosessindustrielle og teknologiske kompetansen, og satsninger på nye produkter, blant annet robotisering og AT som utgjør kjernen i Mo Industripark, og styrker grunnlaget for satsinger mot forsvarsindustri, havbruk og videre utvikling av prosessindustrien.

3.2.5 Mineralnæring

Mineralnæringen utgjør et av de mest etablerte industrielle fundamentene i Rana, med Rana Gruber som en tydelig hjørnesteinsbedrift. Selskapet har siden 1960-tallet bygget opp en posisjon som en betydelig produsent av høykvalitets jernmalm til det europeiske markedet, med en årlig produksjon på rundt 1,8 millioner tonn konsentrat og virksomhet basert på forekomster i Dunderlandsdalen. Produksjonen er tett integrert med europeisk stålindustri, og bygger på en ressursbase og operasjonell kompetanse som er utviklet over flere generasjoner. Erfaringene strekker seg mye som 200 år tilbake i tid. Samtidig er virksomheten kjennetegnet av en relativt lav karbonintensitet sammenlignet med internasjonale produsenter, blant annet som følge av tilgang på fornybar energi.

Eierskiftet i 2026, der det kanadiske gruveselskapet Champion Iron har overtatt Rana Gruber, markerer starten på en ny fase for selskapet og for mineralnæringen i Rana. Oppkjøpet er begrunnet med strategisk tilgang til høykvalitets råstoff, nærhet til europeiske kunder og muligheter for videre utvikling av produkter til det som beskrives som fremtidens lavutslippsbaserte stålindustri. Samlet sett gir dette grunnlag for å videreutvikle virksomheten i Rana, både gjennom teknologisk utvikling, økt produktkvalitet og tettere integrasjon i europeiske verdikjeder.

Rana har samtidig flere fortrinn som kan understøtte videre utvikling av mineralbasert næringsvirksomhet. Regionen har etablert industriell infrastruktur, tilgang til fornybar kraft, kompetansemiljøer innen prosessindustri og en leverandørindustri som allerede opererer i internasjonale markeder. Dette gir et utgangspunkt ikke bare for videreutvikling av eksisterende virksomhet, men også for å håndtere nye krav knyttet til bærekraft, foredling og mer avanserte verdikjeder.

I et bredere perspektiv peker utviklingen mot et økt strategisk fokus på kritiske råvarer i Europa. Av hensyn til forsyningssikkerhet, grønn omstilling og geopolitisk risiko arbeides det aktivt for å redusere avhengigheten av import, særlig fra et fåtall land. Dette gjelder ikke bare jernmalm, men også sjeldne jordarter og andre kritiske mineraler som er nødvendige for blant annet batterier, elektriske kjøretøy og fornybar energiteknologi. Europa er i dag i stor grad avhengig av import av slike materialer, noe som har økt oppmerksomheten om kartlegging og utvikling av egne ressurser.

I denne konteksten fremstår Rana og regionen som et område med potensial utover eksisterende virksomhet. Det er indikasjoner på at det kan finnes ytterligere mineralressurser i Rana og nærliggende områder, selv om omfang og kommersialiserbarhet må utredes nærmere. Samtidig vil den eksisterende kompetansen og infrastrukturen kunne gjøre det lettere å realisere nye prosjekter dersom slike ressurser påvises. Dersom Europa i større grad skal sikre egen tilgang på kritiske råvarer, vil regioner med etablert gruvekompetanse og industriell forankring kunne spille en viktig rolle. Rana kan dermed ha forutsetninger for å ta en slik posisjon, både gjennom videreutvikling av Rana Gruber og gjennom mulig etablering av nye mineralbaserte virksomheter.

4 Oppsummering og tiltak

4.1 Oppsummering (SWOT)

I de foregående kapitlene har vi gjennomgått overblikk, sideblikk og framtidsblikk for næringsutvikling i Rana. Gjennomgangen viser at kommunen har mange muligheter, men også flere utfordringer som kan adresseres i et næringsutviklingsperspektiv. I dette kapittelet oppsummerer vi funnene i en SWOT-analyse. En SWOT-analyse sorterer funn i fire kategorier: styrker (S), svakheter (W), muligheter (O) og trusler (T), og gir et strukturert grunnlag for det videre arbeidet med ny næringsplan.

Styrker

- Rana er et industrielt tyngdepunkt av nasjonal betydning. Kommunen har over tid bygget høy kompetanse innen metallurgi, materialteknologi og industriell digitalisering. Mo Industripark har opparbeidet seg en ledende posisjon og et sterkt omdømme innen grønn industri og industriell symbiose. Tilgangen på fornybar energi har historisk gitt industrien et konkurransefortrinn, og bedriftene har vist evne til omstilling gjennom å utvikle sirkulære løsninger i eksisterende verdikjeder.
- Rana fungerer som et logistisk knutepunkt med dypvannskai, jernbaneforbindelse og snart ny flyplass. Kommunen har også god kommunikasjon østover og ligger i relativ nærhet til Sverige og Finland, noe som åpner for grensekryssende samarbeid om nærings- og kompetanseutvikling.
- Lokalt har Kunnskapsparken Helgeland og Rana Utvikling bygget sterke fagmiljøer for inkubasjon, klyngeutvikling og næringsutvikling.
- Freyr-etableringen og et stort trainee-program (Trainee Helgeland) har vist at det er mulig å få et stort antall mennesker med høy kompetanse til å søke stillinger og flytte til Mo i Rana.
- Det er et relativt sterkt FoU miljø i kommunen representert ved Universitetet i Nord, UiT, SINTEF og Nordlandsforskning.
- Rana tilbyr i tillegg et attraktivt bo- og livsmiljø, særlig med gode muligheter for idrett og friluftsliv.

Svakheter

- Næringsstrukturen i Rana er konsentrert rundt få, kapitaltunge industriprosjekter med lang ledetid og sammenfallende konjunktursvingninger. Det gir en sårbar næringsstruktur der nedgang i én sektor raskt forplanter seg til resten av det lokale næringslivet.
- Kommunen risikerer begrenset tilgang på arbeidskraft innen IT, automasjon og avansert ingeniørkompetanse, noe som kan bremse industriens evne til vekst og utvikling gjennom ny teknologi.
- Utenfor den etablerte industrien er tilfanget av kunnskapsbedrifter, vekstselskaper og gründermiljøer relativt svakt. Tilgangen på risikokapital for utvikling og vekst er begrenset, noe som gjør det krevende å skalere virksomheter lokalt.
- Mange av de etablerte selskapene har eierskap utenfor regionen eller utenfor Norge. Det kan føre til at virksomhetene prioriterer produksjon og produktivitet fremfor forskning, innovasjon og utvikling på stedet.
- Rana er avhengig av statlige beslutninger innen kraft, nett og rammevilkår. Forsinkelser eller endringer i nasjonal politikk får direkte konsekvenser for planlagte investeringer.
- Boligmarkedet og de urbane kvalitetene i Mo i Rana møter ikke fullt ut forventningene til høyt utdannet arbeidskraft, noe som svekker kommunens evne til å rekruttere og beholde nøkkelkompetanse.
- Omdømmet har fått en knekk etter at Freyrs batterifabrikk ble lagt på is og etter omleggingen av skole- og barnehagestrukturen. Begge sakene har skapt usikkerhet om kommunens utviklingsretning.

Muligheter

- Rana har mulighet til å videreutvikle den grønne prosessindustrien og styrke den industrielle symbiosen i Mo Industripark. Konkrete satsingsområder er karbonfangst og -bruk (CCS/CCU) og utvinning av sjeldne jordarter, der kommunen kan bygge videre på etablert kompetanse og infrastruktur.
- Innen havbruk kan Rana utvikle industri knyttet til eksponerte og landbaserte oppdrettsanlegg, og dermed posisjonere seg i et segment med stor etterspørsel etter teknologiske løsninger.

- Investeringene i ny flyplass og ny dypvannskai gir eksisterende næringsliv bedre forutsetninger for videreutvikling, innovasjon og eksport. Den nye flyplassen åpner også for vekst i turisme, der Mo i Rana kan fungere som start- og endepunkt for reiser inn i en region med et sterkt naturbasert reiselivsprodukt. God logistikk styrker samtidig grunnlaget for nyetableringer i regionen.
- Økt nasjonal og regional oppmerksomhet om forsvar og sikkerhet gir Rana en mulighet til å utvikle leverandørindustri og næringsliv knyttet til vertslandsmottak. Kommunens beliggenhet, industrikapasitet og infrastruktur gjør den til en relevant aktør i forsvarsrelatert næringsutvikling i nordområdene.
- Rana kan styrke posisjonen innen digital kompetanse ved å koble miljøer som arbeider med industriell bruk av KI, automasjon og avansert prosesstyring til andre sterke private og offentlige IT-miljøer. Målet er å bygge et samlet IT/OT-miljø med tilstrekkelig bredde og tyngde.
- Gjennom samarbeid mellom lokalt næringsliv, NHO, Abelia, FoU-aktører og datasenterets eiere kan kommunen utvikle virksomhet og aktivitet knyttet til utnyttelse av restvarme og kunnskapsindustri innen IT.
- Kommunen har sterke FoU- og utdanningsmiljøer. Potensialet for å bruke disse miljøene til å drive innovasjon, produktivitsutvikling og nyskaping i næringslivet er ikke fullt ut realisert. Økt samarbeid på tvers av offentlig og privat sektor basert på bedriftenes reelle behov og at de åpner opp om planer for innovasjon, vekst og utvikling, kan bidra til utvikling.
- Rana kan også hente inspirasjon fra Raufoss-modellen, der bedrifter samarbeider om produktivitet og digitalisering som felles utfordringer. SINTEFs kompetanse innen World Class Manufacturing og Lean er en tilgjengelig ressurs som kan støtte en slik satsing.»

Trusler

- Tilgangen på fornybar energi er ikke tilstrekkelig til å sikre overgangen til fornybar kraft for eksisterende industri, og heller ikke til å forsyne utvidelser eller nye industrietableringer. Høy prisvolatilitet og risiko for økte strømpriser forsterker usikkerheten for virksomheter som vurderer investeringer i Rana.
- Ustabil infrastruktur for vei og jernbane reduserer ytterligere lysten til å investere og etablere seg i kommunen.
- Tilgangen på kunnskapsmedarbeidere for videre vekst er utilstrekkelig, og årsakene er sammensatte. Studenttallene ved lokale utdanningsinstitusjoner synker.
- Stedsattraktiviteten og omdømmet til Mo i Rana trekker ikke i tilstrekkelig grad til seg unge med høyere utdanning. Manglende etablering av barnefamilier og en generell sentraliseringstendens forsterker utfordringen.

4.2 Mulige tiltak og anbefalinger

Med utgangspunkt i analysens funn og SWOT-vurderingen har vi identifisert noen overordnede tiltak som kan styrke Ranas posisjon fram mot 2035. Tiltakene er ikke ment som en uttømmende handlingsplan, men som innspill til prioriteringer i det videre arbeidet med ny næringsplan.

1. I videre vekst og utvikling anbefales det at aktørene ansvarlig for utvikling av næringslivet skaffer seg god innsikt i pågående utviklingsprosjekter fra eksisterende næringsliv slik at utvikling og vekst også baserer seg på den kompetanse og virksomhet man i dag har.
2. Det bør vurderes å styrke samarbeidet med Umeå og Vasa relatert til forskning, utdanning, energi og sikkerhet.
3. Det bør etableres samarbeid mellom næringslivsaktører og industriaktører om tiltak for å øke tilgang på risikokapital gjennom f.eks. å etablere regionale eller lokale investeringsfond.
4. Det bør vurderes å etablere et lokalt samarbeid om tilgang på fornybar energi.
5. Rana kan vurdere tiltak og læring for sentrumsutvikling i Mo i Rana. Byer som nylig har gjennomgått større moderniseringer, som Bodø, Drammen og Fredrikstad kan være aktuelle partnere for slik læring.
6. Kommunen er samlet sett i en bedre situasjon enn noen gang og det er mye positivt å kommunisere rundt. Det bør derfor vurderes et samlet løft for omdømme.
7. Gjennom samarbeid mellom lokalt næringsliv, NHO, Abelia, FoU-aktører utnytte potensialet i etablering av nye datasentere.
8. Kommunen har sterke FoU- og utdanningsmiljøer. Potensialet for å bruke disse miljøene til å drive innovasjon, produktivitsutvikling og nyskaping i næringslivet er ikke fullt ut realisert. Økt

samarbeid på tvers av offentlig og privat sektor basert på bedriftenes reelle behov og at de åpner opp om planer for innovasjon, vekst og utvikling, kan bidra til utvikling.

9. Det er viktig å samarbeide tett på universiteter og andre Campus-aktører for å sikre og skape relevante lokale studier og studenter til disse studiene.

5 Videre arbeid

Rana Utvikling har gitt Sopra Steria i oppdrag å utarbeide et kunnskapsgrunnlag for arbeidet med ny strategisk næringsplan. Rapporten gjennomgår utviklingstrekk på globalt, europeisk, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå som er relevante for å forstå muligheter og utfordringer for næringslivet i Rana fram mot 2035. Analysen bygger på offentlig tilgjengelige rapporter, strategier og data, supplert med intervjuer og en workshop med sentrale aktører. Formålet har vært å gi kommunen et samlet og etterprøvbart grunnlag for å diskutere retning, prioriteringer og veivalg i det videre næringsstrategiarbeidet. Et gjennomgående spørsmål og fokus i analysen er hvordan næringsutvikling kan bidra til en positiv befolkningsutvikling i kommunen.

Befolkningsprognosene for Rana peker i en retning som utfordrer grunnlaget for næringsutvikling, offentlige tjenester og lokal verdiskaping. Synkende studenttall, sentralisering og svak tilflytting av barnefamilier forsterker en demografisk utvikling som kan gjøre det krevende å opprettholde et arbeidsmarked med tilstrekkelig bredde og kompetanse.

Rana har imidlertid konkrete forutsetninger for å påvirke utviklingen. Ny dypvannskai og ny flyplass endrer logistiske forutsetninger for eksisterende næringsliv og nyetableringer. Økt nasjonal satsing på forsvar og sikkerhet gir muligheter for leverandørindustri og aktivitet knyttet til vertslandsmottak. Videreutvikling av grønn industri, et bredere kompetansemiljø og sterkere kobling mellom FoU-aktører og næringsliv kan gjøre arbeidsmarkedet mer variert og attraktivt for unge med høyere utdanning. Det er derfor viktig å legge opp til en næringsstrategi som kobler utvikling av næringslivet med mulighetene som ny infrastruktur gir, kompetanseutvikling og stedsattraktivitet. På denne måten vil næringsplanen være et grunnlag for å både sikre næringsutvikling, men også befolkningsutvikling i kommunen.

6 Kildeliste

- Birkemo, G. A. & Jakobsen, R. (2024, 6. mai). Norske havner – hvor viktige er de for forsvaret av Norden? *Havnemagasinet*, 2/2024. Forsvarets forskningsinstitutt. <https://www.ffi.no/aktuelt/kronikker/norske-havner--hvor-viktige-er-de-for-forsvaret-av-norden>
- Draghi, M. (2024). *The future of European competitiveness. Part A: A competitiveness strategy for Europe*. Europakommisjonen. https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en
- EY. (2025). *Sirkulære Nordland: Industrielle symbioser i kraftintensiv industri og marin næring*. Nordland fylkeskommune og Innovasjon Norge. <https://www.nfk.no/f/p1/i33d5ba83-5452-487e-80aa-8878b062c608/sluttrapport-sirkulare-nordland.pdf>
- Forskningsrådet. (2025). *Regjeringens milliardatsing: Dette er Norges seks nye forskningssentre for kunstig intelligens*. [Regjeringens milliardatsing: Dette er Norges seks nye forskningssentre for kunstig intelligens](https://www.forskningsradet.no/rapporter/regjeringens-milliardatsing-dette-er-norges-seks-nye-forskningsssentre-for-kunstig-intelligens)
- Forsvarsdepartementet. (2024). *Prop. 87 S (2023-2024). Forsvarsløftet – for Norges trygghet: Langtidsplan for forsvarssektoren 2025-2036*. Forsvarsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-87-s-20232024/id3032220/>
- Forsvarsdepartementet. (2025) *Prop. 1 S (2025-2026). Forsvarsdepartementet: Statsbudsjettet 2026*. Finansdepartementet. https://www.regjeringen.no/contentassets/e44f7b63508f4d5a858998b6b85d63f6/no/pdfs/rp202520260001_fdddpdfs.pdf
- Goldman Sachs. (2023). *The potentially large effects of artificial intelligence on economic growth*. Goldman Sachs Economics Research. <https://www.gspublishing.com/content/research/en/reports/2023/03/27/d64e052b-0f6e-45d7-967b-d7be35fabd16.html>
- Hofftun Consulting. (2024). *MULIGHETSSTUDIE Mo i Rana som mottakshavn for allierte forsterkninger*. <https://ru.no/wp-content/uploads/2024/10/Mulighetsstudie-1.pdf>
- IEA. (2025). *Energy and AI*. <https://www.iea.org/reports/energy-and-ai>
- Index Nordland. (2025). *Nordland forsvarer eksportposisjonen*. <https://www.indeksnordland.no/eksport-2025>
- Kommunal- og distriktsdepartementet. (2024). *Fremtidens digitale Norge: Nasjonal digitaliseringsstrategi 2024-2030*. Regjeringen. https://www.regjeringen.no/contentassets/c499c3b6c93740bd989c43d886f65924/no/pdfs/nasjonal-digitaliseringsstrategi_ny.pdf
- KPB. (2025). *Indeks Rana 2025: Utvikling i Rana*. Rana Utvikling og Mo Industripark. https://ru.no/wp-content/uploads/2025/11/Indeks-Rana-2025_compressed.pdf
- KPB. (2026). *Indeks Nordland 2026. Er Norlands kraftoverskudd i ferd med å forsvinne? — Indeks Nordland*
- Landgraff, I. S. & Hemnes, P. F. (2026). *Vertslandsstøtte under press – en analyse av sivilsamfunnets evne til å støtte Forsvaret ved mottak av allierte landstyrker*. FFI-rapport 26/002.
- Meld. St. 31 (2023–2024). *Perspektivmeldingen 2024*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/7400c9d08a5543b8912fbf700f3344fd/no/pdfs/stm202320240031000ddpdfs.pdf>
- Meld. St. 6 (2024–2025), *Grundere og oppstartsbedrifter*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/0ed44060d0444b90a12064f0dea67eb9/no/pdfs/stm20242025000600ddpdfs.pdf>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2022). *Veikart for grønt industriløft*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/1c3d3319e6a946f2b57633c0c5fcc25b/veikart-for-gront-industriloft.pdf>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2023). *Veikart 2.0: Grønt industriløft*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veikart-2.0-gront-industriloft/id2996119/>

- NAV. (2025). NAVs omverdensanalyse 2025-2035. Arbeids- og velferdsdirektoratet. https://data.nav.no/fortelling/omverdensanalysen2025/kapitler/ferdig_versjon/kap5.html
- NOU 2020:15. (2020). Det handler om Norge: Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/3b37c1baa63a46989cb558a65fccf7a1/no/pdfs/nou202020200015000ddpdfs.pdf>
- NOU 2023:3. (2023). Mer av alt – raskere: Energikommisjonens rapport. Energidepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/5f15fcec3143d1bf9cade7da6afe6e/no/pdfs/nou202320230003000ddpdfs.pdf>
- NOU 2025:5. (2025). Et arbeidsliv med trygghet og verdighet. Arbeids- og inkluderingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2025-5/id3094205/>
- NOU 2026:2. (2026). Politikk for nye generasjoner - Årsaker, konsekvenser og tiltak knyttet til lave fødselstall. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2026-2/id3148337/?ch=1>
- NRK. (2025, 22. desember). Planlegger nytt AI-datasenter i Rana – kan koste opptil 5 milliarder. NRK Nordland. <https://www.nrk.no/nordland/planlegger-nytt-ai-datasenter-i-rana--kan-koste-opptil-5-milliarder-1.17703391>
- Oslo Economics. (2025). Verdiskaping fra havbruk på Trænebanken. [2025-51-Verdiskaping-av-havbruk-pa-Trænebanken-1.pdf](https://www.osloeconomics.no/verdiskaping-av-havbruk-pa-traenebanken-1.pdf)
- Rana utvikling. (2026), Om oss. <https://ru.no/om-oss/>
- Rana.no. (2026, 18. mars). T1 Energy har sikret seg strømkapasitet fra Statnett for å utvikle et nytt datasenter i Rana. Ranano. <https://www.ranano.no/t1-energy-har-sikret-seg-stromkapasitet-fra-statnett-for-a-utvikle-et-nytt-datasenter-i-rana/s/5-158-189623>
- SINTEF/Nordlandsforskning (2021), *First among smart regions in Norway. Evaluation of Nordland's innovation strategy for smart specialisation 2014–2020*
- SMA Mineral. (2025). SMA Mineral bygger verdens første utslippsfrie kalkfabrikk i Mo i Rana. [SMA Mineral bygger verdens første utslippsfrie kalkfabrikk i Mo i Rana - SMA Mineral.](https://www.sma-mineral.no/verdens-første-utslippsfrie-kalkfabrikk-i-mo-i-rana-sma-mineral)
- Sopra Steria. (2025). Utredning av rammene for etablering av forsvarsindustri: Mo i Rana som lokasjon. <https://ru.no/wp-content/uploads/2026/04/Sopra-Steria-Utredning-av-rammene-for-etablering-av-forsvarsindustri-i-Mo-i-Rana52.pdf>
- SSB. (2024). Nasjonale befolkningsframskrivninger 2024 (Rapport 2024/21). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/befolkningsframskrivninger/artikler/nasjonale-befolkningsframskrivninger-2024>
- Statnett. (2025a). Kortsiktig markedsanalyse 2025-2030. Statnett SF.** <https://www.statnett.no/om-statnett/nyheter-og-pressemedlinger/nyhetsarkiv-2025/kortsiktig-markedsanalyse-2025-2030--utviklingen-i-kraftsystemet-bekrefter-behovet-for-nettinvesteringer/>
- Statnett. (2025b, 31. mars). Større åpenhet om reservert nettkapasitet og hvem som står i kø.** <https://www.statnett.no/om-statnett/nyheter-og-pressemedlinger/nyhetsarkiv-2025/storre-åpenhet-om-reservert-nettkapasitet-og-hvem-som-star-i-ko/>
- Statnett. (2025c). Områdeplan Helgeland og Salten 2025. Statnett SF.** <https://www.statnett.no/globalassets/for-aktorer-i-kraftsystemet/planer-og-analyser/omradeplaner/helgeland-og-salten/omradeplan-helgeland-og-salten-2025.pdf>
- Steinmo, M., Lauvås, T. A., Eidem, P. A., Salamonsen, K. & Paulsen, M. (2018). Bedrifters innovasjonstilnærming i perifere regioner. *Søkelys på arbeidslivet*, 35(3), 221-238. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-7989-2018-03-06>
- SØA. (2023). *Kunstig intelligens i Norge – nytte, muligheter og barrierer.* <https://www.nho.no/contentassets/cf9fa3540125470fb7f3cb60dfc4969a/kunstig-intelligens-i-norge-hovedrapport-soa23.pdf>

Utenriksdepartementet. (2025). *Nordområdestrategi: Norge i nord*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/ce4ca6a943494c1da569f45ae2d8dfb9/no/pdfs/h-2569-b-nordomradestrategi.pdf>

Utenriksdepartementet. (2025). *Nordområdestrategi: Norge i nord*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/ce4ca6a943494c1da569f45ae2d8dfb9/no/pdfs/h-2569-b-nordomradestrategi.pdf>

VG. (2026). *Tung kamp mot IT-tungvekteres dominans*. [Digitaliseringsminister Karianne Tung utfordrer Microsofts dominans](#)

Vedlegg 1: Intervjuguide

1. Fortell litt om deg, og din bakgrunn i det bildet vi nå snakker om (næringsutvikling i Rana)?
2. Hvordan er det å være næringsdrivende og drive næringsutvikling i Rana i dag?
 - Hvordan påvirker sysselsettingsstrukturen næringsutviklingen?
 - I hvilken grad mener du det er behov for en mer differensiert struktur framover?
3. Hvilke svakheter og sårbarheter opplever du at Rana har når det gjelder næringsutvikling og arbeidsmarked?
4. Hvilke eksisterende styrker mener du det er mest naturlig å bygge videre på?
5. Hvilke utviklingsprosjekter foregår i næringslivet i dag, som vil være relevant for fremtiden?
 - Utover eller relatert til de kjente prosjektene innen datasenter, oppdrett, Momek, flyplass, dypvannskai
6. Hvordan kan aktører i Rana jobbe mer sammen for å sikre utvikling?
 - Hvordan kan aktører i regionen jobbe sammen for å sikre utvikling (sverige/finland)
7. Ser du potensial for etablering eller videreutvikling av bedrifter innen nye områder?
 - som kan bidra et mer variert arbeidsmarked, og i så fall hvilke?
8. Hvilke muligheter mener du byggingen av flyplass vil gi fremover?
 - Hvordan skal man få til dette?
 - For eksempel innenfor områder som attraktivitet, reiseliv, bolyst, rekruttering og etableringer (på tvers av alle industrier og for virksomheter tilknyttet flyplassen og flyindustrien).
9. I hvilken grad mener du at Mo i Rana har nok mangfold av jobber og generell attraktivitet for unge mennesker?
 - Hva med innvandrere og utenforskap?
10. Hvordan kan Rana utnytte sin geografiske beliggenhet sin bedre i arbeidet med næringsutvikling?
 - Forsvar, turisme, fiskeri/havbruk, transport og logistikk, offshore
11. Andre ideer innspill til oss i vårt arbeid i hvordan Rana skal utvikles fremover?